

S Z Í N H Á Z

A MAGYAR SZÍNHÁZI TÁRSASÁG FOLYÓIRATA

DRÁMAMELLÉKLET

2000. augusztus

Dunai Ferenc

A NAPERNYŐ

Tragikomédia két részben

Szereplők:

ALEKSZEJ	34 éves
JULJA	21
LAPTYEV, Alekszej apja	80
FJODOR, Alekszej bátyja	35
POLINA, Alekszej volt szeretője	30
JARCEV, tanító	38
BELAVIN, Julja apja	55
PANAUROV, Alekszej sógora	52
POCSATKIN, főkönyvelő	60
PJOTR, inas	20

Történik egy orosz kisvárosban, majd Moszkvában a XIX. század vége felé.

ELSŐ FELVONÁS

Első kép

Egy oroszországi kisváros. Belavin doktor házának verandája. Ajtók a lakásba és az orvosi rendelőbe. A kert virágpompában. Napnyugta. Julja egy napernyőt forgatva kibámul a kertbe. Alekszej után elragadtatva a lányt bámulja

ALEKSZEJ Khm. Khm.

JULJA Tessék? Mit mondott?

ALEKSZEJ Csak... a torkomat köszörültem.

JULJA (*unatkozva*) Köszörülte... Milyen érdekes. Hát,

még egyszer köszönöm, Fjodor Alekszejevics...

ALEKSZEJ Fordítva, kérem szépen Alekszej Fjodorovics, nem pedig...

JULJA Hát persze. Köszönöm még egyszer, hogy utánam hozta a napernyőmet.

ALEKSZEJ Az csak természetes. Ezer örömmel.

JULJA A litánia előtt látogattam meg a nővérét. Szegény

Nyina. Valósággal elfonnyadt a z utóbbi hetekben.

Teljesen fölzaklatott a látványa, valószínűleg ezért is

felejtettem ott a napernyőt. Istenkém, istenkém, milyen

egészséges, dundi asszonyka volt!

ALEKSZEJ Igen. Még mielőtt a kedves s papája megoperálta, egészen jól volt... (*Észrevéve 4 baklövést*) Nem úgy értem, hanem...

JULJA Fogadjon el tőlem egy tanácsot. Hagyja, hogy az apám kezelje tovább Nyinát. De titokban írjon a város

szent emberének a rendházba, és kérje meg, hogy

imádkozzék a nővééréért. (*Naiv komolysággal*) Reálsan

számot kell vetnie a helyzettel: csak a csoda segíthet.

Apám nem tehet már semmit Nyináért. Még akkor se

tudna, ha jó orvos lenne. Szegény nő-vére nagyon,

nagyon beteg.

ALEKSZEJ Igen. Most már tudom. Szégyellem, hogy olyan vonakodva jöttem le Moszkvából, azt gondolva,

hogy a férje eltúlozta a veszélyt. Azt hittem, csak azért

hívogat ide, hogy szokás Szerint kicsikarjon tőlem

néhány száz rubelt.

JULJA A gazdag embereknek ez a sorsuk.

ALEKSZEJ Képtelen vagyok fölfogni, mire pazarolja

pénzét a sógorom. Nem iszik, nem kártyázik - még-is

sikerült eltékozolnia a saját vagyonát, aztán a nő-

véremét... Most meg nekilátott az enyémmek. Ennyit

költeni - ehhez valami különleges tehetség kell.

JULJA (*nevet*) Ó, sok embernek megvan ez a tehetsége. Nekem is, csak nincs alkalmam bebizonyítani.

ALEKSZEJ (*zavaros lelkesedéssel*) Julja Szergejevna, ha... ha... (*Torkát köszörülve*) ha maga... ha maga

akarná... Hogy én... hogy maga... Hogy én magát... khm...

JULJA Igen, igen, hát még egyszer köszönöm, hogy visszahozta a napernyőmet. (*A ház felé indul*) Ha

óhajtja megkérni az apámat, hogy látogassa meg a

nővérét ma este még egyszer, várja itt meg, gondolom,

hamarosan hazajön most már.

ALEKSZEJ Várjon! ... Julja Szergejevna. Ne hagyjon itt,

kérem. Miért hagy engem mindig faképnél olyan hirtelen, akár a nővéreméknél, akár... JULJA *(egy fonott székbe dobva magát)* Képzeldik.

Alekszej közvetlenül a lány háta mögé megy, sután áll, torkát köszörüli, izzadt tenyerét törölgeti. Aztán hirtelen beleszagol Julja ruhájába

ALEKSZEJ *(gyönyörörittasan)* Aaaaah!

JULJA *(rémülten fölugrik)* Mi a csudát csinál, jóember! Szaglássza a ruhámat?!

ALEKSZEJ Bocsánatot kérek. De olyan édes illata van. Tömjén. Vagy mirha, vagy hogyishívják. Érződik rajta, hogy most jött a templomból.

JULJA De hát azt én megmondtam magának. Fölösleges szaglászni hát, mint egy rendőr kutyának.

ALEKSZEJ Egy időben én is hittem Istenben. Amikor fiatal voltam, sok mindenben hittem én is. A tiszta, eszményi szerelemben is, például.

JULJA Már nem hisz?

ALEKSZEJ Rájöttem, senki sem szerethet engem. Leg-alábbis olyan nő nem, akit én is szeretni tudnék. Így hát nem hiszek a szerelemben.

JULJA Én az Istenről beszéltem.

ALEKSZEJ Nem, Istenben sem hiszek.

JULJA Hogy merészel ilyet mondani!

ALEKSZEJ Ha Isten létezne, oda mindenhatna, *hogy* maga megkedveljen engem kissé.

JULJA Micsoda sületlenség.

ALEKSZEJ *(gyorsan belátja)* Az hát. *(Szünet után)* Úgy látszik, öregszem. Mióta Nyina nővérem ágynak esett, gyakran gondolok a halálra. Maga szokott gondolni a halálra, Julja Szergejevna?

JULJA Milyen vidám társalgó maga, Alekszej Fjodorovics!

ALEKSZEJ Elnézést. Tudom. Olyan suta vagyok fiatal hölgyekkel. Miért is teszek föl ilyen buta kérdéseket? Fjodor bátyámtól tanultam. Ő is agglegény. Hát persze hogy maga sose gondol a halálra. Miért is tenné egy ilyen szép fiatal lány?

JULJA Én különben is hiszek a lélek halhatatlanságában.

ALEKSZEJ Hát én nem. És nincs az a filozófia, amely megbékítene a halállal. Az életem tiszta nyomorúság, mégis rettegek a haláltól. Hát nem nevetséges? Vagy depressziós vagyok, vagy legjobb esetben, közömbös minden iránt. Félénk vagyok, semmi önbizalmam sincs. Teljesen képtelen vagyok beleilleszkedni a saját életkörülményeimbe. Tetejében állandó bűn-tudat gyötör. Mások, nálam ostobábbak, urai a saját sorsuknak; nem olyan tisztességesek, mint én, vagy mint például az apám. Leélik az életüket könnyű lelkiismerettel. Igen, az én életem csupa nyomorúság, mégis rettegek a haláltól.

JULJA Úgy kell annak, aki nem hisz a lélek halhatatlanságában. Mi, igazhitű keresztények viszont halálunk után a mennyországba kerülünk, a boldog örök élet-be. *(Meghallja közeledő apja dúdolását, meg-*

könnyebbülten) Végre, végre megjött az apám! Hála Istennek.

ALEKSZEJ Örül, hogy megszabadul a társaságtól, igaz? Na látja,

BELAVIN *(bejön, dudorászva)* Trallala... trallala...

JULJA Möszejő Lapyev akar beszélni apával.

BELAVIN *(kezet nyújt Alekszejnek)* Tessék, tessék. Remélem, a nővére nem lett rosszabbul a látogatásom óta?

ALEKSZEJ Nem, nem. Csak arra gondoltam, megkérdezem önt, nem volna-e mégis érdemes elhívatni egy rák-specialistát Moszkvából. Mi a véleménye, doktor úr?

BELAVIN *(vérig sértve)* Hát, ha ön nem bízik bennem!

ALEKSZEJ Nem, nem, erről szó sincs, azonban...

BELAVIN *(szavába vág)* Igen, igen, tisztában vagyok azzal, hogy nem bíznak bennem ebben a városban. A kollégáim irigységének áldozata vagyok!

JULJA *(elkínzottan)* Jaj, apám, ne kezdje megint.

BELAVIN Nem én kezdtem el! Ez a rosszmájú város kezdte el. Micsoda város! Por meg pletyka, nyakig járok a porban meg a rágalmban. Micsoda orvosok!

Micsoda betegek! Rosszul leszek, ha rájuk nézek. *(Rendelője felé megy)* De hogyan is várhat egy olyan lelkiismeretes orvos, mint én, tiszteletet, pláne hálát?

Csak kihasználják az embert, aztán belerúgnak. Csak hívassa a moszkvai specialistáját, uram, eszem ágában sincs megbántódni... Trallala... trallala... *(Ki-megy)*

ALEKSZEJ Nem akartam megbántani az édesapját.

Csak...

JULJA *(meggyújt egy lámpát)* Ne is figyeljen rá. Mindig ilyen. Velem is. Kibírhatatlan. Állandóan, ok nélkül megsértődik.

ALEKSZEJ *(kis szünet után)* Bárcsak ne gyújtotta volna meg azt a lámpát.

JULJA Miért?

ALEKSZEJ Jobban érzem magam a sötétben. Úgy vettem észre, a nők nem unnak annyira, ha nem látnak. Valahányszor észreveszem, hogy rám néznek, belém hasít a saját csúnyaságom tudata.

JULJA Én sose vettem észre, hogy maga csúnya.

ALEKSZEJ Mert sose néz rám.

JULJA *(nem néz rá)* Hogyne néznék.

ALEKSZEJ De hát meg tudom én érteni. A nők unatkoznak a csúnya férfiak társaságában.

JULJA *(ásít)* Honnan szedi ezt? *(Még egy lámpát gyújt)* Ki nem állhatom ezeket a fekete árnyékokat. Gyűlölöm az estéket. *(Sóhajt)* Moszkvában... mások az esték. A moszkvai esték gyönyörűek, a ragyogó villany-lámpák, a fényes kirakatok...

ALEKSZEJ Nem találja, hogy itt, a maga kisvárosában az esték sokkal romantikusabbak?

JULJA ó, milyen szerencsés ön, hogy Moszkvában élhet! Míg én egyszer-kétszer látogathatok csak oda, akkor is mindössze néhány napra.

ALEKSZEJ Hát igen, én Moszkvában élhetek, és villany-

lámpák égnek a házukban, és én mégis szívesebben élnék a maga kis városkájában. *(Elnéz a kertek felé)* Nézze ezt a gyönyörű naplementét. A fák virágruhában. Látja, milyen kedves az utcácskájuk az alkonyatban? Kertek, kertek mindenfelé. A nyárfák széles árnyékot vetnek a kiskapukra, a zsűpfedeles házak előtti padokra. Ahogy elhaladok mellettük, mindig hallok a láthatatlan asszonyok suttogását. Sutyorgást és elfojtott nevetést. És a szellő valahonnan mindig balalajkamuzsikát hoz.

JULJA Én szívesebben hallgatnám a moszkvai zenekárokat.

PANAUROV *(belép)* Jó estét, Julja Szergejevna, galamboskám. *(Kézét csókol)*

JULJA Isten hozta, mősziő Panaurov.

PANAUROV Hohó, Alekszej, te is itt vagy? Nem tudtam reggel otthon megvárni a mi jó doktorunkat, így hát gondoltam, most átugrom megbeszélni a második operáció lehetőségét.

JULJA Megmondom apámnak, hogy itt van, mősziő. *(Kémeget)*

ALEKSZEJ Miért nem voltál otthon, amikor a doktor meglátogatta a feleségedet?

PANAUROV Nem várhattam. Az új főnököm valóságos zsarnok. Mióta alacsonyabb beosztásba helyeztek, nehéz sorom van, tudod. Erről jut eszembe, Alekszej, sógor, kölcsönadnál száz rubelt, csak addig, amíg... amíg vissza nem adom?

ALEKSZEJ *(bankjegyeket ad át neki)* Már számítottam rá.

PANAUROV Rám számíthatsz, sógor. *(Öklét rázza a város felé)* Visszaminősíteni engem, engem, Grigorij Nyikolajevics Panaurovot, aki föláldoztam legszebb éveimet a kormánynak! De megbánják még! Jegyezd meg a szavaimat, megbánják még azok a szentpétervári arisztokraták! Majd megemlegetnek még engem, amikor...

ALEKSZEJ *(közbevet)* Csak semmi forradalmi zagvaság most, kérlek. Ezzel töltöttem a reggeledet is, igaz? Te-referével a trafik előtt.

PANAUROV Szó sincs róla.

ALEKSZEJ A lányaid iskolába menet láttak a barátaiddal csevegni a trafik előtt.

PANAUROV Hazudnak. A postahivatal előtt álltunk!

ALEKSZEJ A feleséged betegága mellett volna a helyed, amikor csak idő van.

PANAUROV Nos, te sem vagy szegény Nyinánk betegága mellett, amikor csak teheted.

ALEKSZEJ Mire célzol?

PANAUROV Ne érts félre, sógor. Én csak örülök annak, hogy találtál magadnak egy kis kikapcsolódást.

ALEKSZEJ Miről beszélsz, Grigorij Nyikolajevics?

PANAUROV Hát, csak nem akarod elhíttetni egy ilyen öreg rókával, hogy kizárólag a nővéred betegsége miatt látogatod a doktor házáat?

ALEKSZEJ *(zavarban)* Biztosítalak, azért vagyok itt, mert Julja Szergejevna ottfelejtette a napernyőjét Nyinánk

betegága mellett. *(Fölveszi a napernyőt, megszagolja)* PANAUROV *(rákacsint)* Ottfelejtette a napernyőt, mi? Véletlenül, aha! Értem én, drága sógor, értem. Én is voltam fiatal egykor, hajjaj, de ilyen fiatal voltam én ifjúságom idején! Senki sem lehetett fiatalabb nálam, amikor én fiatal voltam. Hát hogyné értenék én mindent!

ALEKSZEJ Nem értesz te semmit Én sohasem voltam igazán fiatal. Az apánk nem engedélyezte a mi fiatalságunkat. Kérdezd meg Nyina nővéremet. Vagy Fjodor bátyámat.

PANAUROV Mindegy, Julja Szergejevna egészen csinos. Formás keblek, szép nyak, gusztusos alkat és a többi. Kár, hogy ilyen károgó varjú após jár vele.

ALEKSZEJ Após! Mi a csudát fecsegsz itt összevissza?

PANAUROV Ugyan már, Alekszej, még a vak is látja, hogy szeretnél egy ágyba kerülni a - parasoljával, ha, ha, ha.

ALEKSZEJ *(szégyenkezve)* Sógor, sógor, ne űzz gúnyt belőlem! Hát igen, szeretem Julját, hiába is tagadnám, ahogy mondd, a vak is látja. Hát miért is ne ismerném el, szerelmes vagyok.

PANAUROV Na, az lehetetlen. Szerelem, az nem létezik. Legalábbis egészséges, normális emberek között. A nemek közötti kémiai vonzalom létezik csupán.

ALEKSZEJ Akármit is beszélsz, én tudom, hogy szenvedélyesen szerelembe estem.

PANAUROV Szenevedélyes, pláne. Az aztán a patológia.

ALEKSZEJ Akárhogy hívod is. Al, kedves sógor, úgy látszik, a viszonzatlan patológia bőbeszédűvé teszi az embert. Drága sógor, ha tudnád, milyen. szerencsétlen vagyok. Hogy én milyen szerencsétlen voltam mindig a szerelemben!

PANAUROV Nono! Hát az a né, akivel Moszkvában szinte együtt élsz már vagy öt-hat éve?

ALEKSZEJ Ó, Polina. Polina se nem fiatal, se nem szép. Hát nem fura, hogy még csúnya ember se találja szépnek a csúnya nőt? És nem élek én vele... csak éppen... elfogadtam őt, amikor... amikor... Ó, kedves sógor, hallgasd meg ezt a tragikus, érdekesítő történetet.

PANAUROV Csupa fül vagyok.

ALEKSZEJ Hat évvel ezelőtt beleszerettem egy gyönyörű, káprázatos moszkvai színésznőbe.

PANAUROV Na és? Na és? Mi történt?

ALEKSZEJ Sohasem sikerült megismerkednem vele. *(Elmélázik)*

PANAUROV Érdekesítő történet.

ALEKSZEJ *(komolyan úgy érzi)* Ugye hogy az? És tragikus. Hát ekkor törődtem bele... Polinába. Őt épp akkoriban hagyta el a férje. Szegény Polina. Se szép, se fiatal, szürke kis zongoratanárnd. És én már harminc-négy éves elmúltam, úgyhogy igen szomorúnak találom, sőt, valahogyan szégyenteljesnek, még magam előtt is, hogy az én úgynevezett fiatalságom... elmúlt minden szerelem nélkül. Viszonzott szerelem nélkül

legalábbis. Mert szegény Polina szeret engem, az igaz. Én meg itt állok reménytelenül szeretve egy másik lányt.

PANAUROV Honnan tudod, hogy reménytelenül? Julja kikoszarozott?

ALEKSZEJ Sose mertem megkérni a kezét!

PANAUROV Egy másik érdekfeszítő történet. Hát kérd meg a kezét, az ég szerelmére, kérd meg a kezét! Légy bátor! Ah, ha csak tíz évvel fiatalabb volnék!

ALEKSZEJ *(megütközve)* Mit beszélsz? A feleséged még nem halott! Miről beszélsz?

PANAUROV Semmiről. Csak azt akarom megértetni veled, hogy semmi az egész, csak meg kell kérned a kezét, és kész. A vak is látja: alig várja, hogy megkérjék!

ALEKSZEJ Ej, sógor, te vagy vak, ha nem látod: ez a lány nem magamfajta férfiról ábrándozik. Julja olyan, de olyan szép. És olyan, de olyan fiatal. Vidéki, de Moszkvában tanult. Imádja, érti az operát... És úgy öltözik, mint a moszkvai hölgyek... Csodálom őt, szeretem, imádom... De egyáltalán nem ismerem. Szinte sohasem beszél velem. Mégis bizonyos vagyok benne, hogy kivételes teremtés, fantasztikus eszű, ki-váló jellem és...

PANAUROV És még azt állítod, a szerelem nem elmebetegség?

ALEKSZEJ ... És kifinomultak az ambíciói, és...

PANAUROV Na, hát akkor szedd össze a bátorságod, és kérd meg a kezét!

ALEKSZEJ Mikor?

PANAUROV Hát most! Míg én az apjával beszélek, vidd ki a kertbe, és kérd feleségül.

ALEKSZEJ Miközben a holdsugarak az arcomra világitanak?

PANAUROV Hát nem lesz romantikus?

ALEKSZEJ Nem, ha ilyen arcról van szó, mint az enyém. Nem, Grigorij Nyikolajevics, nincs énnekem semmi reményem. Kétségbe vagyok esve.

PANAUROV Az a jó. Azt tapasztaltam a háborúban, hogy a kétségbeesés a legvakmerőbb tettekre sarkallja a bakákat.

ALEKSZEJ A háború szörnyűségei semmiségek ahhoz képest, amit a férfi érez, amikor visszautasítják a nők.

PANAUROV Ha Julja annyira szerelmes Moszkvába - férjhez akar menni Moszkvához. Ha nem talál téged jóképűnek, a legnagyobb orosz ruha-nagykereskedés próbababáit görög Adonisz-szobroknak látja majd. *(Suttogva)* Ha ugyan te megelégszel egy minden hozomány nélküli feleséggel és egy kétbalkezes orvossal mint apóssal.

ALEKSZEJ Kétbalkezes...?

PANAUROV El se tudod képzelni, sógor, milyen lusta, kétbalkezes mészáros a mi jó doktor bácsink. Huszonnyolc orvos praktizál a városunkban: egytől egyig meggazdagodtak - kivéve őt. Miért? Mert két-balkezes mészáros.

ALEKSZEJ *(dühösen)* Akkor miért őt választottad házi-

orvosul? És miért hagyod, hogy ő végezze el a második operációt is szegény nővéremen?

PANAUROV Hiszen ha lenne pénzem.

ALEKSZEJ Fizetem az operáció költségeit. Mondd meg neki, lehívatsz egy moszkvai sebészt.

PANAUROV Köszönöm, köszönöm, drága sógor. Milyen jó ember vagy! Megmondom neki. Jó lecke lesz a fennhéjázó felcsernek. De majd lassan, lassan hozakodom vele elő.

ALEKSZEJ Ugyan miért?

PANAUROV *(kacsint)* Hát hogy időt adjak neked a Juljával való édes kettesre!

ALEKSZEJ *(magához szorítva a napernyőt)* Ó, ha lenne merszem!

PANAUROV Hunyd be a szemedet, és indulj rohamra, mint egy kétségbeesett baka! ... Pstt, itt jön a beveendő lövészárók.

JULJA *(visszajön)* Megtettem minden tőlem telhetőt, mősziő Panaurov, de az apám duzzog, mint egy gyerek. Nem akar beszélni senkivel, mert...

ALEKSZEJ Mert én megbántottam. Elmegyek.

JULJA Isten vele, Alekszej Fjodorovics.

PANAUROV Ne, ne, sógor, csak maradj! Majd én bemelegyek a rendelőjébe, és megbékítem. Jó, galambocskám?

JULJA *(vállat von)* Megpróbálhatja.

ALEKSZEJ *(inába szállt a bátorsága)* Én akkor is mennék...

JULJA Isten önnel.

PANAUROV *(visszapenderíti Alekszejt)* Várj meg, Alekszej, és majd együtt hazamegyünk. *(Bemegy a rendelőbe)*

Zavart csönd

ALEKSZEJ *(miután megköszöri torkát, Julja mellét bámulva)* Hogy magának milyen szép, nagy... ízéi, virágai vannak.

JULJA *(ásít)* Mi hasznát veszem?

ALEKSZEJ Volna kedve sétálni egyet velem közöttük a holdfényben?

JULJA Nincs.

ALEKSZEJ *(kis szünet után, izzadó tenyerét törülgetve)* Gondoltam, hogy nem lesz.

JULJA Hát akkor miért kérdezte?

Szünet

ALEKSZEJ *(hirtelen, mint egy szuronyt szegző baka)* Julja Szergejevna, esedezve kérem!

JULJA *(majd frászt kapott; idegesen)* Mi az?

ALEKSZEJ *(elbátortalanodva)* Adja nekem a napernyőjét.

JULJA Mi a csudának?

ALEKSZEJ Emléke. A... a bar. az ismeretségünk emlékére.

JULJA A magáé.

ALEKSZEJ Köszönöm, köszönöm! Ó, milyen csodála-

tos, csodálatos...
JULJA Mi olyan csodálatos egy buta napernyőn?

Szünet

ALEKSZEJ Nem tartom föl, Julja Szergejevna?
JULJA Engem? Nincs nekem semmi dolgom soha.
(*Unatkozó rosszkedvvel*) Minden nap ünnepnap számomra. Attól van ilyen jókedvem.

ALEKSZEJ Furcsa. Én olyan házban nőttem föl, ahol mindenki dolgozott, rá volt kényszerítve a munkára férfi, nő, gyerek.

JULJA Számomra nincs munka ebben a porfészekben.

ALEKSZEJ (*kirobbanva*) Ha elkívánkozik innen, én... én... Ha maga... ha beleegyezne abba, hogy a napernyőm legyen... azaz hogy a feleségem... Mindent megadnék magának, mindent, minden árat, mindenemet... Nincs az az áldozat, amit meg ne hoznék.

Szünet

JULJA (*döbbenet és némi undorral néz a férfitra*) Mit beszél? Mit mondott? De hát az lehetetlen! Bocsánatot kérek, de az lehetetlen! (*Kiszalad*)

Csend

ALEKSZEJ (*az árnyékát nézi; öngúnyval*) Mindent megadnék magának, minden árat! Tipikus kereskedő. Ki akar veled üzletet kötni az oltár előtt, te ár-nyékférfi. (*Kis szünet után*) De hála istennek vége. Vége a próbatételnek. A rohamozó bakát fölnyársalta egy szép nő megvető pillantása. (*A napernyőt egy fonott székbe szúrja, és elsomfordál a kert felé*)

Belép Belavin doktor és Panaurov

BELAVIN (*sértődötten füstölög*) Ha mondom, nem vagyok megsértődve, nincs szükség a bocsánatkérésére. Nem kellett volna annyit köntörfalaznia. Értem én. Ha nem bízok bennem, a város legjobb belgyógyászában, a város legjobb sebészében... Ha a pletykákban, a rágalomokban jobban bízok, amelyeket irigy kollégáim terjesztenek, azok a kétbalkezes mézárások...

PANAUROV Igazán nem állt szándékomban megbántani.

BELAVIN (*ordít*) Nem vagyok megbántva! Én fölötte állok az ilyesminek! Micsoda város! Por és pletyka egész héten át. Vasár- és ünnepnap: sár és rágalom. Jó éjszakát, möszjő.

Julja visszajön

PANAUROV Hát akkor... A sógorommal én... Hol a sógorom?

JULJA Ott támaszkodik a körtefának a kertben.

PANAUROV Hm. Tényleg. A holdat bámulja. (*Juljára*

néz) Egyedül. Ejnye, ejnye. Hát akkor... Én is arra megyek, a kertek alatt megyünk haza. Jó éjszakát, doktor. (*Kezét nyújtja, hiába. Aztán élvezettel kezét csókol Juljának*) Jó éjszakát, Julja Szergejevna, elbűvölő galambocskám.

JULJA Imádkozni fogok a felesége fölgyógyulásáért, möszjő Panaurov. Jó éjt.

PANAUROV Hálásan köszönöm, galambocskám. (*Kifelé indul*) Hé, Alekszej, föl ne akaszd már magad arra a körtefára. Hehehe. Még letörök alattad az ág, aztán kárba vész, sose érik be az a sok szép körte. (*El-megy*)

BELAVIN (*leül a verandaasztalhoz*) Hozd ki a számovárt.

Csend. Julja nem moccan

Hozd ki a számovárt!

JULJA (*egyszerűen*) Alekszej Fjodorovics megkért feleségül.

BELAVIN (*türelmetlenül ordít*) Hozd ki. a számo... (*Megsértődve*) Feleségül?

JULJA Istenem, ilyen hirtelen! Még csak nem is udvarolt soha. Olyan suta volt, olyan furcsa ez a hirtelen valóság.

BELAVIN (*vérig sértve*) Hát, igen örülök. Teljes szívemből gratulálok. Itt az alkalom, *hogy* végre itt hagyd öreg, beteg atyádat, igaz? Együtt élni egy beteg öregemberrel, *egy* apával, akit gyűlölsz, nagyon kellemetlen lehet a magadfajta előkelő fiatal hölgy számára. Értem, értem, mindent értek én. Nincs már türelmed kívánni, hogy a gutaütés végezzen velem. Pedig nem lehet már messze, amikor nap nap után ezzel az ellenem szőtt összeesküvéssel küszködöm. Nem, nem, a saját lányom is meg akar szabadulni tőlem, azonnal, a legelső kínálkozó alkalommal. Igazán szívem mélyéből gratulálok az eljegyzésedhez.

JULJA Kikosaraztam.

Csend

BELAVIN (*pillanatnyi zavarodottság után megkönnyebbülve, de még mindig sértődötten*) Miért nem ezzel kezdted? Azt remélted, hogy most itt rögtön megüt a guta, ugye? Sajnálom, hogy csalódást okoztam. Legközelebb több szerencsét. Igazán elképesztő, *hogy* még nem kerültem a bolondokházába. Lelkiismeretes orvos vagyok, idealista emberbarát - hát ez manapság elmebetegségnek számít. Mindenki úgy kezel, mint a kutyát. A saját házában is, a saját lányom is. Én vagyok az orosz Lear király.

JULJA (*elkínzottan*) Lehetetlen úgy beszélni a papával, mint emberi lényel.

BELAVIN Ahá, most kimondtad. Végre kitört belőled.

JULJA Talán mégse kellett volna kosarat adnom. Ilyen becsületes, jó embernek.

BELAVIN Nem vagyok emberi lény? Hát akkor minek

tartasz? Kutyának, mi?
JULJA Ha belegondolok, megváltoztathatnám az egész
életemet!
BELAVIN Kutyának nevezi a saját szülőapját! Hozd ki a
szamovárt! Mire vársz?
JULJA *(saját gondolataival elfoglalva)* Mire várok?
Valóban, mire várok? Már huszonegy éves vagyok.
BELAVIN Én meg ötvenöt. Nem kell már sokáig túrni a
jelenlétemet. Hozd ki a szamovárt! Vagy valamit, egy
csontot, hadd rágcsáljon a kutya. Dobj ide egy csontot!
JULJA Visszautasítani egy ilyen jólelkű embert, mint
Alekszej Fjodorovics, csak azért, mert nem jóképű, és
már nem fiatal... papa, abbahagyná a morgást egy
percre, fölfüggesztené a sértődöttségét és az önzését
csak egy percre? Először életében megtenné? Adjon
tanácsot, mint egy igazi apa. Helyesen tettem, hogy
nemet mondtam? Nem kellene mégis hozzámennem
Alekszej Fjodorovicshoz?
BELAVIN *(méltatlankodva)* Micsoda? Mit beszélsz? De
hiszen azt mondtad, kikoszaroztad!
JULJA Igen, igen, de nem volt az örültség az én hely-
zetemben? Egy ilyen kedves, jó, gazdag moszkvai ke-
reskedőt elutasítani. Nem volt ez helytelen, szeszélyes
cselekedet, amiért talán még az Isten is megbüntet
majd?
BELAVIN *(felemelkedik székről)* Te nem beszélsz
komolyan. Te csak gutaütést akarsz okozni nekem!
JULJA *(néhány pillanatig elkínzottan nézi az apját,
aztán a kert felé kiabál)* Alekszej Fjodorovics! Alek-
szej Fjodorovics, magához megyek feleségül!

*Szünet. Belavin hitetlenkedve áll. Aztán Alekszej besza-
lad, nyomában Panaurov*

ALEKSZEJ *(zihálva)* Julja Szergejevna... igaz ez?
JULJA *(kihívóan farkasszemet néz az apjával)* Igaz,
Alekszej.
ALEKSZEJ Julja...
PANAUROV Galambocskáim!
ALEKSZEJ Drága apósom...

*Dr. Belavin, aki eddig döbbenten bámult, most sarkon
fordul, bemegy a rendelőjébe, és becsapja maga után
az ajtót, hogy majd beszakad*

PANAUROV *(tapintatosan)* Akkor hát én egyedül megyek
haza, igaz, sógor? Példát kell vennem a doktor úrról,
hogyan hagyjalak magatokra tapintatosan. Hát jó éjt,
Julja Szergejevna. *(Kezet csókol)* És fogadja szeren-
csekívánatomat. *(Kezet ráz Alekszejjel)* Szívből gratu-
lállok mindkettőtöknek. Alig várom a lakodalmat!
Egész éjjel magával fogok táncolni, Julja. És elmesé-
lem Alekszej minden titkos nőügyét. Jó éjszakát, ga-
lambocskáim, jó éjszakákat, hehe... *(Elmegy)*
ALEKSZEJ *(elragadtatva)* Hihetek a fülemnek?
JULJA *(idegesen)* Elég hangosan kiabáltam, nem? Vagy

nagyothall?
ALEKSZEJ Tessék? Dehogy. Csak alig mertem remélni,
Ó, Julja, Juljám, én Juljám... *(Arcon akarja csókolni)*
JULJA *(összerázkódik, elfordul)* Ne... Ne nyúljon hozzám.
ALEKSZEJ De hát... Nem értem...
JULJA *(kitörve)* Ó, ha tudná, milyen nyomorultan érzem
magam!
ALEKSZEJ Drága Julja, az ég szerelmére, mondja meg,
mi a baj? Feleségül akar jönni hozzám, nem? *(Aggo-
dalmasan)* Nem? Mondja meg az igazat!

Szünet

JULJA *(mosolyt erőltetve)* Igen, igen. Egy kicsit ideges
vagyok, ez minden. Igen, a felesége akarok lenni. Vi-
gyen el mielőbb Moszkvába, és ígérem, hűséges,
odaadó társa leszek egy életen át. Most menjen. De
jöjjön vissza még ma este, Alekszej, jó?
ALEKSZEJ Hát hogyne lenne jó, édes drágám, kincsem.
Rám nézett! Végre rám nézett, sőt, rám mosolygott! Ó,
milyen boldogok leszünk mi együtt! *(Elmegy, és kint
hangosat, vidámat kurjant)*

Julja keservesen elpityeredik

A színelőjáték

Második kép

*Néhány héttel később. Moszkva: a Laptjev és Fiai
Ruha-nagykereskedő-cég félig raktár-, félig
irodahelyisége. Borús délelőtt. Fjodor és Pocsatkin egy
bála ruhaanyagot vizsgál*

FJODOR Kétszáz bála, Pocsatkin? Ugyanaz az anyag?
POCSATKIN Kétszázhusz, Fjodor Sztjepanics.
FJODOR Miért nem mondta meg ezt nekem tegnap,
amikor leszállították?
POCSATKIN A kedves papája írta alá az átvételi elis-
mervényt, így hát...
FJODOR *(dühösen belerúg a bálába, de rögtön nyögve
dörzsölni kezdi a lábfejét)* A kedves papám és maga.
Mindig az apám és maga. Velem semmit sem tudat-
nak. Az ember azt hihetné, *hoggy* féltékeny az ismer-
reteire. De én a maga főnöke vagyok, ezt ne felejtse el!
Látja ezt a cégjelzést? Laptjev és Fiai. A Fiai ez én
vagyok. Ne merje elfelejteni!

Belép Alekszej és felesége, Julja, karonfogva

JULJA Ó, itt van Fjodor. Első pillantásra megismertem.
Pont úgy néz ki a bátyád, mint te.
ALEKSZEJ *(savanyúan)* Tudom.
FJODOR *(megpillantja őket, elragadtatva)* Alekszej!
Drága öcskös! *(Kezét rázza, majd háromszor arcon)*

csókolja) És a feleséged, az édes, fiatal feleséged, végre, végre! *(Őt is megcsókolja)* Isten hozta Moszkvában! Mikor érkeztek? Papa végtelenül boldog lesz, hogy megismerhet, Julja. Az emeleten van, né-hány fontos szibériai vevőnkkel. *(Homlokát tapogatva)* Nem is, mi vagyunk az emeleten, papa akkor a földszinten van.

ALEKSZEJ Kedves bátyám, de örülök, *hogy* újra látlak.

Jól vagy? *És* papa? Hogy van apánk?

FJODOR Pocsatkin, küldjön föl valakit az emeletre... vagyis le a földszintre, papához, és mondja meg ne-ki, hogy Alekszej és neje megérkezett.

POCSATKIN *(mélyen meghajol az ifjú pár előtt)* Igenis.

Hovatovább engedtessek meg nekem őszinte örömom kinyilvánítása, Alekszej Fjodorovics, illetőleg legyen szabad házassága alkalmából gratulálnom....

ALEKSZEJ *(kényelmetlenül feszeng, szeretne véget vetni a gratulációnak)* Köszönöm, Pocsatkin.

POCSATKIN *(szűnni nem akaróan, egészen közel hajol az elbűzödő Alekszejhez)* Isten áldja meg mindkettőjüket...

ALEKSZEJ *(sarokba szorulva)* Nagyon köszönöm.

POCSATKIN ...és valamennyi születendő gyermeküket..

ALEKSZEJ Igazán nagyon...

POCSATKIN Mind a magam, mind a cég valamennyi alkalmazottja nevében sok boldogságot...

ALEKSZEJ Igen, igen...

POCSATKIN Dicsőség az Úrnak, hogy baleset nélkül hazavezérelte a mi jötevőnket...

JULJA Köszönjük, jóember.

POCSATKIN Még egyszer szívből gratulálok. *(Távozik)*

FJODOR *(utánanézve)* Csirkefogó! Csaló! Sikkasztó!

ALEKSZEJ Csillapodj, Fjodor. Mi van veled? Azelőtt nem játszottad meg így a főnököt. Mi bajod van?

FJODOR *(homlokát tapogatva)* Semmi, semmi. *(Nyájasan)* Hogy mondtad, mikor érkeztek?

ALEKSZEJ Talán egy órával ezelőtt. Az inas mondta, *hogy* már mindketten itt vagytok a raktárban, így hát azonnal áthajtottunk.

FJODOR Már olyan türelmetlenül vártalak benneteket, drágáim. Minden reggel azzal keltem föl - mondtam is papának -, talán máma, talán máma megjönnek! Amikor megírtad, hogy nősülsz, valósággal égtem a vágytól, hogy hozzátok repüljek. De a ti kis városotok, Julja, olyan messze van! A mi szent Oroszországunk olyan végtelenül nagy, olyan végtelenül nagy! Nem hagyhattam itt az üzletet most, az idény kellős közepén. És nem volt szívem papát egyedül hagyni a romló szemével, kiteve ezeknek a csalóknak, sikkasztóknak. Papa is szeretett volna elmenni az esküvőkre, persze, de nem volt szíve engem egyedül hagyni itt ezekkel a tolvaj tisztviselőkkel, lusta, szemérmetlen munkáslányokkal...

ALEKSZEJ Jól van már, értem én, testvér. Első az üzlet, ez a családi mottó. És a családi mottó előbbre való a családnál.

JULJA Micsoda zagyvaságot beszélsz már megint?

(Fjodorhoz) Néha egy szavát sem értem az öccsének... öcsédnek...

FJODOR *(nyájasan)* Ó, mennyire örülök, hogy véget értek a mézesheteitek.

ALEKSZEJ *(keserűen)* Igen, véget értek. Azok véget.

FJODOR *(zavartan)* Nem úgy értem. Úgy értem, annak örülök, hogy visszajöttél... jöttetek Moszkvába. Nézzük csak, az esküvő öt hete volt, igaz?

JULJA *(fáradt hangon)* Öt hete? Mindössze öt hete?

ALEKSZEJ *(szarkasztikusan)* Mindössze öt hete.

(Fjodorhoz) Mi van papával?

FJODOR Papa rendkívüli ember. Nélküle az üzlet már összeomlott volna, ez a sikkasztó Pocsatkin meg a többiek mindent megpróbálnak hogy... *(Juljához)* Apánk már nyolcvanéves, tudtad ezt, Julja?

JULJA Nyolcvan!

ALEKSZEJ *(odavetve)* Ne félj, én nem fogok olyan soká élni.

JULJA Ne kezd el megint, apám... akarom mondani, Alekszej!

FJODOR Igen, nyolcvan, és olyan életerős, mint eddig. Csak hát a szeme világa romlik napról napra rohamosan. Jaj, de hát hogy van Nyina nővérünk? Már régen illett volna megkérdezni. Rossz állapotban van? Nagyon?

ALEKSZEJ Nagyon. A második operáció sem segített rajta.

JULJA Végül a híres moszkvai sebész se tudott többet tenni, mint az apám. Csak elpazaroltál egy csomó pénzt.

ALEKSZEJ Már túl késő volt. De ahogy az apád kimutatta az operáció kudarca fölött kárörömét... JULJA Becsméreled az apámat?

ALEKSZEJ ...valósággal örült, pedig lehet, hogy éppen az ő elfuserált első operációja tette reménytelenné Nyinánk állapotát.

JULJA Rágalmazod az apámat?

FJODOR *(sóbajt)* Szegény Nyina. De hát meg kell nyugodnunk Isten akaratában. *(Felderülve)* A feleséged viszont egészséges, mint a makk, egy valóságos hűsvér angyal. Micsoda szerencsés flótás vagy te, öcsös! Én máris szeretem. Ő lesz az én kishúgom. Mind a ketten agyon fogjuk kényeztetni, igaz?

Belép Laptjev, egy zsarnoki erőt sugárzó öregember, szájában szivar. A fiai a megszokott félelemmel vegyes tiszteletteljes magatartásba dermednek.

ALEKSZEJ Papa, kedves papa!

FJODOR Papa, az Isten hazavezérelte Alekszejünket, és megáldotta családjunkat egy kis asszonykával.

ALEKSZEJ *(először arcon akarja csókolni apját, de arra kényszerül, hogy lehajoljon megcsókolni a parancsolóan eléje tartott atyai kezét)* Megérkeztünk, papa.

LAPTYEV *(ridegen)* Régóta nem láttuk egymást, fiatal-

ember. Régóta. Szóval most gratulálnom kell, igen? *(Gúnyosan)* Látom, elhoztad a feleségedet is. Igazán figyelmes vagy. Igazán. Ami azonban azt illeti, hogy a házasság előtt kikérd az atyai tanácsot, nem is szólva a jóváhagyásomról vagy az áldásomról, arról szó sincs. Az már kiment a divatból. Amikor én házasodni készültem, isten nyugtassa szegény anyádat, már elmúltam negyvenéves. Mégis az apám lába elé térdeltem, úgy kértem az engedélyét. *(Végre halványan rámosolyog a remegő Juljára, majd a kereszt jelét írja a homlokára, és megcsókolja háromszor)* Re mélem, látod, milyen szívesen fogadunk a Laptjev család kebelébe? Szólíts papának.

JULJA Köszönöm szépen, papa.

LAPTYEV Mindaz, amit itt láttok, hamarosan a tiétek lesz, gyermekeim. Már is a tiétek. Öreg ember vagyok, semmire sincs már szükségem. Pedig sok pénzt kerestem. Sok, sok, sok, sok pénzt. A fiaim meg csak elherdálják. Különösen Alekszej. Most, hogy te, lányom bekerültél a családba, remélem, segítesz megváltoztatni Alekszej magatartását. Rábeszéled, ugye, hogy járjon be az üzletbe rendesen, és a profittal törődjön, ne a munkások jólétével? Igen?

JULJA Igen, papa.

LAPTYEV Alekszej mindig kész szót emelni a semmirekellők érdekében. Még azért a holdkórosért, azért a sánta munkásnéért is, hogy is híjják, emlékszel, Fjodor?

FJODOR Igen, egy éjszaka, három-négy évvel ezelőtt...

LAPTYEV Éjszaka kirohant az utcára hálóingben, mezítláb, odaszaladt házam elé, és elkezdte rázni az öklét az ablakomra, és azt ordította - mit is ordított, Fjodor?

FJODOR Hogy halálra dolgoztatjuk!

LAPTYEV A pimasz!

JULJA Mi lett vele?

ALEKSZEJ *(sötéten)* Szóltam egy szót az érdekében, így papa nem bocsátotta el, és halálra lett dolgoztatva.

FJODOR *(téblából Julja körül, többször is kezet csókol)* Alekszej túloz. Ne higgy neki, kishúgom. Ne beszéljünk annyi hiábavalóságot ezen az örömteli napon..

LAPTYEV A férjednek meg kell változtatnia a magatartását, ha nem akarja, hogy a cég tönkremenjen a halálom után, *(Elérzékenyülve)* ami már nemsokára bekövetkezik. Így hát a te Alekszejed igazán megpróbálhatná kissé boldogabbá tenni utolsó néhány évemet... *(Egyre keményebb, végül félelmetesen gyűlölködő hangon, közeledve Alekszejhez)* azzal, hogy kimutatja tiszteletét, hűségét az apjához, a cégéhez *(Cseppet se játékosan megcibálja a fülét), az osztályához! (Fagyos csönd. Aztán szeretetre méltóan)* Nos, Julja, mi az első benyomásod rólam? Tetszem neked?

JULJA Már is annyira szeretem, mint a saját apámat.

LAPTYEV *(diadalmas nevetéssel)* Hát nem aranyos? *(Karonfogja menyét, és az ablakhoz viszi)* Nézd ezt a gyönyörű kilátást. A füstölgő gyárkémenyeket.

Mennyi üzemrész, és mind az enyém.

FJODOR *(közben félrevonta Alekszejt, hogy suttogva közölje)* Polina idejárt mindennap utánad kérdezősködni. ALEKSZEJ Polina?

FJODOR Végül is megmondtam neki, megnősültél.

ALEKSZEJ *(sóhaj)* Hát, gondolom, nem tehetél másként.

(Mégkönnyebbülten) Hát legalább ezen is túl vagyok.

FJODOR De azután is idejött mindennap.

ALEKSZEJ Szegény Polina.

FJODOR Legjobban teszed, ha most azonnal hazaviszed a feleségedet. Csöppet se lennék meglepve, ha Polina ma is beállítana. Igazán rossz ómen volna, ha a két... asszonyod összefutna mindjárt a hazaérkezéstek napján.

LAPTYEV *(visszafordul az ablaktól)* Mit sutyorogtok ti ott? Gyere ide, Alekszej. Mondjad: hogy van Nyina?

ALEKSZEJ Nagyon rosszul. A második operáció sem...

LAPTYEV Isten akarata ellen hiába hadakozik a gyarló ember.

FJODOR *(Julja körül téblábol)* Hogy tetszett a mi kis házunk, kishúgocskám? *(Újra kezet akar csókolni)*

JULJA *(elrántja a kezét)* Még alig voltam egy-két szobában. De már fölgyújtottam a villanylámpákat, egészen káprázatos.

FJODOR Egyszerű emberek vagyunk. Egyszerűen élünk, ahogy igazi oroszokhoz, igazi keresztényekhez illik. Kishúgocskám...

Belép Pocsatkin

POCSATKIN Elnézést kérek, de valami sürgős...

LAPTYEV *(rámordul)* Na mi van már megint, Pocsatkin? .

POCSATKIN A munkáslányok tönkretettek egy egész vég vásznat, és...

LAPTYEV *(magából kivetkőzve)* Micsoda? Hogy merészelték? Az átkozott, semmirekellő pokolfajzatok!

ALEKSZEJ *(motyogva)* Ahogy igazi keresztényekhez illik.

LAPTYEV *(elfulva a dühtől)* Hogy történhetett? Az udvaron vágták, a sárban? Már megint részeg a csoportvezetőjük, vagy mi? Na majd megemelegetik ezt a következő fizetésnapon, Isten engem úgy segítjen!

FJODOR *(váratlanul, túlfűtött indulattal kitör)* Én tudom, hogy mi a baj a csoportvezetővel! És hogy a lányok miért csinálnak annyi kárt! Mert kacérkodnak állandóan. A férfiakra állandóan a nőkre, a nők meg állandóan a férfiakra bámulnak. Érzékiség és kéjszóvárság, az egész világ át van itatva érzékiséggel és kéjszóvársággal! Igazán nem tudom fölfogni, mi olyan érdekes az érzékiségben és a kéjelgésben!

LAPTYEV *(kifelé lökdösi Pocsatkint)* Egy egész vég vásznat, azt mondtad? Na majd olyan kéjben részesítem én őket, hogy attól koldulnak!

ALEKSZEJ *(halkan)* Kesztyűbe dudálni se felejtse el megtanítani őket.

Laptyjev és Pocsatkin kimegy, behallatszik Laptyjev ordítása: „Majd én megtanítom őket kesztyűbe dudálni!”

FJODOR *(utánuk sietve)* Én is megyek, papa! Én is főnök vagyok itten! *(Kimegy)*

ALEKSZEJ Csodálkozom a bátyám viselkedésén. Távol létem néhány hónapja alatt teljesen megváltozott. Azelőtt csendes, elmerengő, visszahúzódó ember volt, még inkább, mint én. Sose beszélt ilyen lelket-lenül az alkalmazottakról. Mintha valamiféle szerepet játszana. Alig ismerek rá.

JULJA Menjünk, Alekszej.

ALEKSZEJ Jó. Egy jó ideig nem jönnek vissza úgyse. Majd vacsoránál újra találkozunk a papával. *(Lelkesen)* Menjünk, látogassuk meg Jarcevet.

JULJA Miféle Jarcevet? Szeretnék hazamenni, átöltözni, és aztán egy kis bevásárlókörutat tenni végre. Egyáltalán ki az a Jarcev?

ALEKSZEJ Már százszor mondtam. De oda se figyelsz arra, amit én beszélek. Jarcev a legjobb barátom, az egyetlen barátom a bátyámon kívül. Kiváló ember, tanító, kedvelni fogod.

JULJA *(nyűgösen)* Végre Moszkvába érkeztem. Igazán elengedhetnél az áruházakba, mielőtt a barátaidhoz vonszolsz. Hol moshatom meg a kezemet, a testvéred összeviszza nyálazott.

ALEKSZEJ Ott egy lavór a próbababa mögött.

JULJA *(kancsóból vizet tölt a mosdótálba, hosszasan sikálja a kezét)* A kocsisunknak új egyenruhát fogok csináltatni.

ALEKSZEJ *(nézi a kézmosást, elgondolkozva)* Meglepett, ugye, hogy egy ilyen életerős apának két ilyen suta, bátortalan fia van, mint Fjodor meg én. Ez valójában nagyon is érthető. Papa negyvenkét éves korában vette feleségül anyánkat, aki mindössze tízenhét volt. És persze halálosan félt a férjétől. Nyina az elsőszülött, a még viszonylag egészséges anya szülöttje. Egészségesebb, jobb idegzetű nálam vagy Fjodornál. A mi fogantatásunk és születésünk idejére anyánk már csaknem roncsá vált papa zsarnoksága alatt. És most mégis Nyina haldoklik... Milyen szomorú gyermekkorunk volt nekünk. Különösen Fjodornak és nekem. Papa kétféleképpen nevelt bennünket: vagy bottal vert, vagy a fülünket tépázta. Minden reggel azzal ébredtem: na, kapok-e verést ma, vagy szerencsém lesz, és a bátyám lesz soron? Játsszanunk tilos volt. Majd megszakadt a szívünk az irigységtől, látván a legszegényebb munkásnők gyerekeit itt ugrándozni a raktár előtt. Játék helyett templomba kellett mennünk, minden reggel misét hallgatnunk. Kezet csókolni a papoknak, szerzeteseknek, zsoldárokat énekelni esténként otthon... Te vallásos vagy, talán nem érzed ennek a borzalmát... De kijutott mindebből, és oly sok volt a képmutatás a szenteskedő életmódunk mögött! Hát hogyne ábrándultam volna ki a vallásból. Ha meglátok egy templomot, a borzalmas gye-

rekkoromat juttatja eszembe. Nyolcéves koromban már arra kényszerített papa, hogy dolgozzam itt, a raktárban. Még középiskolás koromban is tanítás után rögtön ide kellett jönnöm és ruhabálákat gurítgatnom estig. Az egyetemi ével pedig... Az egyetlen jó dolog, ami ott történt velem, hogy összebarátkoztam Jarcevvvel.

Belép Pocsatkin

JULJA *(kezeit törölve)* Jarcev, Jacev. Máris halálosan unom ezt a Jarcevet, mielőtt megismertem volna.

POCSATKIN Elnézésért esedezem, Alekszej Fjodorovics, de... egy hölgy keresi.

ALEKSZEJ *(zavarban)* Hölgy? Miféle hölgy?

POCSATKIN *(Juljára néz, majd í földre sűti a szemét)* Hát, úgyis tetszik tudni. Megpróbáltam megértetni vele, hogy holnap kellene visszajönnie, de rám se hederített. Azt mondja, beszélt az inassal, és megtudta tőle, hogy visszaérkeztek Moszkvába, és átjöttek ide a raktárba...

ALEKSZEJ Mondja azt annak a hölgynek, hogy már innen is elmentem.

POCSATKIN Az egyik munkáslány már megmondta neki, hogy még itt méltóztatnak lenni. Hát most én mit mondjak neki?

JULJA Ne jöjj zavarba miattam, Alekszej! Én nem bánom. Küldje be azt a... hölgyet, jóember.

ALEKSZEJ *(Pocsatkinhoz)* Várjon. *(Juljához)* Julja, igazán nem akarom, hogy most zavarjanak. Egyáltalán nem fontos ügy. Tudom, kiről van szó, úgyhogy...

JULJA A... zenetanárnőcskéd, 'igaz? Doremi vagy Polina...?

ALEKSZEJ *(meghökkenve)* Te tudsz róla?

JULJA Hát persze. Mindent.

ALEKSZEJ Az nem lehet. Tévedésben vagy...

JULJA A sógorod mindent elmondott Polinácskáról a lagziban, nem láttad, mennyit sutyorgott a fülemben, míg velem táncolt?

ALEKSZEJ Képes volt... És te... Te nem bánod, ha találkozol vele, éppen itt, éppen most...

JULJA *(vállat von)* Miért bánám? *(Pocsatkinhoz)* Jóember, mondja meg Doremifá kisasszonynak, hogy a férjem alig várja a vele való találkozást.

Pocsatkin mélyen meghajol, és kimegy

ALEKSZEJ Nem vagy féltékeny, Julja?

JULJA Egy elhajított kottatartóra?

ALEKSZEJ *(nyomorultan)* De hát miért nem? Fordított esetben én... Kérlek, Julja, lé y féltékeny, legalább egy kicsit.

JULJA *(kineveti)* Ne nevettesd ki magadat

Csönd. Belép Polina, egy vékony, szögletes mozogású, csúnyácska, rosszul öltözött, elnyújt harmincéves asszony

POLINA *(szigorúan Alekszej szemébe néz)* Alekszej... Fjodorovics Laptjev, fogadja őszinte szerencsekívánataimat házasságkötése alkalmából.

ALEKSZEJ *(szégyenkezve)* Polina Nyikolajevna...

POLINA Szóval még emlékszik a nevemre?

ALEKSZEJ Persze *hogy*... mindazonáltal...

POLINA Nem gondolja, *hogy* be kellene mutatnia bennünket egymásnak?

ALEKSZEJ Jaj, dehogynem. Engedje meg, *hogy* bemutassam a... az én... *(Juljához)* Engedd meg, *hogy* bemutassam neked az én... az én... *(Reménytelenül elhallgat, izzadó tenyerét törölgeti)*

POLINA *(Juljához, kimerően)* Szóval magát vette el Alekszej. Gratulálok.

JULJA Köszönöm, Polina. Biztos vagyok benne, *hogy* hamarosan jó barátok leszünk.

POLINA Elnézését kérem, de Alekszej...Fjodorovicssal kell négy szemközt néhány szót váltanom.

ALEKSZEJ Talán holnap... Tudod, tudja Polina... csak most érkezünk vissza vidékről... Majd holnap...

POLINA Sajnálom. Most. Elég hosszú ideig vártam. Három teljes hónapig nem is hallottam magáról... rólad! Majdnem mindennap odakutyagoltam a házad-hoz két énekóra között, *hogy* utánad érdeklődjem. Attól féltem, beteg vagy. Olyan beteg, *hogy* még írni se tudsz nekem. Aztán meghallottam a hírt, a jó hírt, végre, végre a nagyszerű hírt. *Hogy* kitűnő egészségednek örvendsz, *hogy* megnősültél, és nászúton vagy. Hát most beszélünk kell egy kicsit, igaz?

ALEKSZEJ Később... esetleg... Holnap... Vagy akár holnapután... azaz...

POLINA Nem. Elég sokáig vártam. Ez halaszthatatlan.

JULJA Alekszej, éniattam ne próbáld elhalasztani a halaszthatatlant.

POLINA Köszönöm, madame Laptjev.

JULJA Szívesen. Bármikor rendelkezésére bocsátom a férjemet.

POLINA Csak most az egyszer. És utoljára. És megígérhetem, nem fog soká tartani.

JULJA Nekem mindegy, *úgyis* más dolgom van.

ALEKSZEJ *(Juljához, habozva)* Drágám...

JULJA Miattam ne aggódj. Beszélgessetek csak, amíg jólesik. Közben elviszem a fogatot, jó? Be kell vásárolnom egy csomó dolgot. Azt jobban tudom csinálni, ha nem vagy velem. A férfiak olyan türelmetlenek a divatcikküzletekben, nem igaz, Polina? Biztos vagyok benne, a maga férje is éppolyan türelmetlen a boltokban.

POLINA *(mereven)* Én már sok éve nem élek a férjemmel. Magam kereselem a kenyeremet, zongora- és énekórák adásával.

JULJA ó, persze. Ha majd nekünk is lesz gyerekünk, és jó lesz a hallása, esetleg maga...

ALEKSZEJ *(kínban)* Julja.

POLINA Épphogy a megélhetéshez elég, amit keresek,

úgyhogy különben se tudok túl sokat a divatcikkvásárlás keserves gondjairól.

JULJA Ó jaj, de sajnálom. Hát akkor Isten vele.

ALEKSZEJ Julja. Nem várnál mégis néhány percet, *hogy* elkísérjelek...

JULJA Nem, nem! Csak láb alatt lennél. Találkozunk a vacsoránál, drága férjurarum. *(Az ajtó felé megy, visszafordul)* Viszontlátásra, Polina. *(Kimegy; behallatszik éneklése)* Do-re-mi-fá-szo-lá-ti-do...

Szünet

POLINA *(megrázkódik, miközben Julja után néz, az undor, gyűlölet és gyötrődés keverékével; majd Julját utánozva)* Találkozunk a vacsoránál, drága férjurarum.

ALEKSZEJ *(valamelyest csökkenő zavarral; megfog egy széket)* Foglalj helyet, Polina.

POLINA *(elragadja a széket tőle)* Ne lovagiaskodj itt velem. Képes vagyok leülni férfigétség nélkül is. Nem vagyok hajlandó elfogadni, *hogy* az úgynevezett gyengébb nemhez tartozóként kezeljenek. *(Lehuppan a székre)* Látod! Megoldottam a leülést egyedül. *(Kis szünet után)* Miért nem írtál hónapokig, Alekszej?

ALEKSZEJ Jól tudod... a nővérem nagyon beteg, és... és ott kellett ülnöm a betegágyánál állandóan.

POLINA A betegágyánál volt az esküvő, a nászéjszakák is, ezek szerint.

ALEKSZEJ Hát... ő... ugyanis...

POLINA De Jarcev barátodnak tudtál hosszú leveleket írni, igaz?

ALEKSZEJ *(lelkesen)* Találkoztál Jarcevvél? *Hogy* van? Mit csinál?

POLINA *(szigorúan)* Ne beszélj most Jarcevről. Arra nem vagy kíváncsi, én *hogy* vagyok? Én mit csinálok? *Hogyan* fogadtam a házasságod hírét?

ALEKSZEJ Sajnálom, Polina, igazán. Akartam írni neked. Minden egyes nap leültem, *hogy* írok neked, mindent megmagyarázok... De sehogy se tudtam bele-kezdeni. Több tollat is eltörtem... Sehogy se ment.

POLINA Hát akkor most akarom azt a magyarázatot. Ezért jöttem. Mindössze ennyit akarok. Azután; aztán nem zavarlak többé. De a magyarázatot megkövetelem, hallod? Ennyit csak megérdelek, amiért neked szenteltem az életemet... Azok után, *hogy* fogtad magad és megnősültél, anélkül, *hogy* elbúcsúztál volna tőlem.

ALEKSZEJ *(csaknem méltatlankodva)* Nem búcsúztam el, mert fogalmam se volt róla, *hogy* meg fogok nőszülni! Hiszen már éppen indultam vissza Moszkvába, amikor Julja ottfelejtette a napernyőjét a nővérem betegágyánál, ha nem felejtette volna ott a napernyőjét, talán nem is...

POLINA Mit zagyválsz itt összevissza holmi napernyőről? Itt hagytál búcsú nélkül, még egy nyomorult levélre se érdemesítettél.

ALEKSZEJ *(ingerülten)* Küldtem volna meghívót az

esküvőre? Meghívtalak volna nyoszolyólánynak? *(Rögtön megbánva)* Jaj, bocsáss meg. Nincs mentségem, azért támadtam rád.

POLINA *(lehunyja szemét)* Ó, milyen fáradt vagyok. Már négy órát adtam ma délelőtt. Még öt vár rám. És milyen buták a tanítványaim, uramisten, milyen tehetségtelenek! Néha úgy dühbe gurítanak, föl tudnám pofozni őket. És most... Most már tudom, ez a rabszolgasors... soha nem ér véget.

ALEKSZEJ Polina, ha megengednéd, hogy én...

POLINA Ne merj nekem pénzt ajánlani! Ne merészelj!

ALEKSZEJ Nem. Tudom. Soha nem fogadtál el tőlem pénzt.

POLINA Én nem vagyok parazita. Ó, milyen kimerült vagyok. Amint össze tudok kaparni háromszáz rubelt, lemegyek a Fekete-tengerhez néhány hétre. Csak fekszem a homokban, és szívom magamba a napsugarakat, a tenger sós illatát. Ó, mennyire szeretem a tengert, mennyire szeretem a tengert!

ALEKSZEJ *(szomorkásan)* Nem mész te sehová. Először is soha nem leszel képes annyi pénzt megtakarítani. Másodszor pedig: még ha sikerülne is, sajnálnád magadra költeni. Találnál valami ügyet vagy rászorulókat, és arra költenéd. Ismerlek téged, Polina, ismerlek jól.

Csönd

POLINA Szóval házasember lettél. Ne aggódj, nem fogok belehalni a bánatomba. Ki tudlak tépni a szívemből. Hamarosan. Csak hát... Igen nagy csalódás volt rádöbbenem, valósággal hányingerem támad, ha rá gondolok, hogy te is ugyanolyan rohadt alak vagy, mint a többi férfi. Hogy te sem az ész, a jellemet, csak a testet, a szép, fiatal testet keresed a nőkben. *(Keserű nevetésben tör ki)* Szép, fiatal testek! Mennyire ostobák a férfiak! Te is éppolyan vagy, mint a többiek!

ALEKSZEJ *(csendesen)* Igen. Éppolyan, mint a többiek.

POLINA *(könnyezve)* Boldog vagy legalább?

Csönd

ALEKSZEJ *(lehajtja fejét, alig hallhatóan)* Nem.

Csönd

POLINA A feleséged szeret?

ALEKSZEJ *(halkan)* Nem. *(Fölordít)* Nem! *(Halkan)* Nem. *(Kis szünet után)* Ha akarod tudni, nyomorultul érzem magam. De hát mit tehetnék. Eget verő ostobaságot követtem el, az eszemmel tudom. Julja hozzám jött szerelem nélkül, mert... mert... tudomiséni, miért... nem tudok semmit róla... Mint két idegen... Éjszaka... egy ágyban... alszunk... De nappal ki nem állhat velem lenni, öt percig se bírja ki velem egy szobában, mindig talál valami kifogást, hogy faképnél hagyjon. Programokat csinál, hogy ne

kelljen velem kettesben tölteni a napot. Még a mézesheteink alatt is... *(Ironikus)* Mézes! Vendégeket hívott, vendégségbe cipelt, zínházba... Most itt Moszkvában ez nyilván még inább így lesz. Most is - észrevetted? - valósággal örül, hogy ürügyet adott neki arra, hogy itt hagyjon. Inkább kettesben hagyott egy nővel, akiről tudta, hogy a... volt szeretőm, mint hogy együtt kelljen töltenie velem a délutánt.

POLINA *(szarkasztikusan)* De a •énzed, azt elfogadja.

Ó aztán elfogadja.

ALEKSZEJ Ez ostoba megjegyzés volt, Polina.

POLINA *(vádolón)* Alekszej, Alekszej, kit vettél el feleségül, az isten szerelmére! Ho á tetted a szemedet? Elment az eszed? Mit láttál ebben a buta, értéktelen teremtésben? Csak rá kell nézi, és látni, hogy nem szeret téged, *hogy* képtelen szeretni. Én... szerettelek, Alekszej, a jellemedért, a jóságodért, a lelkedért... Ez a buta falusi liba meg semmit nem akar belőled, csak a pénzedet.

ALEKSZEJ Nincs jogod így beszélni.

POLINA Igenis minden jogom megvan! Mennyi mindent köszönhetsz nekem! Én vigaszt ltalak meg hat évvel ezelőtt, amikor olyan kétségbees en magányos voltál... Én tanítottalak meg érteni és szeretni a zenét. Szerettelek, Alekszej. És te lecsértél egy ilyen üres, vidéki libára, aki újból magányossá és boldogtalanná tesz...

ALEKSZEJ Hagyd abba, Polina. P'ienj el, kérlek. Papa minden percben visszajöhet.

POLINA Még mindig félsz a papádtól?

ALEKSZEJ Menj el szépen, Polina. Mindazt, amit a fejemre olvashatnál a házasságomról, már magam is elmondtam magamnak, százszor is. Ne dörgöld te is az orrom alá. Már a nászéjs akám után rájöttem, *hogy* óriási baklövést követte el. Talán már előbb is, aznap, hogy megkértem a ezét. Miért csinál az ember butaságokat? Miért teszi tönkre a saját életét?

POLINA Én nem teszem.

ALEKSZEJ Ez igaz. És az is igaz, hogy sokat köszönhetek neked. Az életem veled olyan... békés volt. Hogy miért nem téged vettek feleségül, nem is értem. Az egyetlen nő, aki vonzódott hozzám, akivel minden szégyenkezés nélkül tudok be zélni, fényes nappal is. Látod, még ilyen körülmények között is, még most is, teljesen őszinte tudok lenni hozzád. Igen, minden jogod megvan ahhoz, hogy szemrehányással illess. Kötelességem lett volna, és mál ó, hálás feladat, megpróbálni téged boldoggá tenni.

POLINA Igen, engem boldoggá tehetél volna.

Szünet

ALEKSZEJ Nevetséges volt... kin ' Inom a szépség, a fiatalság felé... az elérhetetlen boldogság felé. Ez a meggondolatlan mozdulat imm'r öt hete tartó önváddal telített húskomorságba süllyesztett. Öt hete... Még csak öt hete. Már öt hete? És még mindig nem

ismerem a feleségem. Soha nem beszél velem másról, mint a boltokról vagy a következő étkezésről. Lefekvés előtt hosszasan imádkozik az ikon előtt. Nézem féltékenyen, ellenségesen: vajon miért imádkozik? Fogalmam sincs. Nem ismerem őt. Amikor a színházban mellettem ül, és sóhajt vagy felkacag, fáj nekem, mert máskor teszi, mint én, úgy szórakozik, mintha ott se lennék. Nekem soha nem beszél az érzéseiről. Másokkal pedig valósággal bőbeszédű; még a sógorommal is. Igen, még ez a vén kujon Panaurov is jobban ismeri őt nálam. Egy éjszaka, amikor szegény nővéreméknél szálltunk meg, ott ülök Nyina ágya szélén, és egyszer csak a kertből berohan a feleségem a sáljáért. „Óriási tűz van a folyón túl!” - ki-abálja. - Mintha az ég és a folyó is lángban állna, olyan tündérszép! Egy egész házsor ég. Megyünk Panaurovval közelebből megnézni.” Jó szórakozást, mondtam neki. Nem ismerem őt egyáltalán.

POLINA De szereted?

Hosszú csönd

ALEKSZEJ Végtelenül.

POLINA (*próbálja türtőztetni magát*) De hát lehetséges az, hogy egy férfi szerelmes legyen egy olyan asszonyba, akit nem is ismer?

ALEKSZEJ (*halkan*) Igen, Polina.

POLINA (*kitörve*) Nem, ez nem szerelem! Csak állati ösztön! Meg vagy babonázva! Megméltelyezte az agyadat a szép, fiatal hús! Meg lettél babonázva! Ez nem igazság!

ALEKSZEJ Csillapodj le, Polina. Kérlek, nyugodj meg... Ne sírj, Polina... Ne...

POLINA (*főlugrik a székről, borítékokat, fényképeket ránt elő a táskájából, a földre dobja őket*) Elég! Itt vannak a leveleid, a fényképeid! Elegem van! Elegem van belőled! (*Elrohan*)

ALEKSZEJ (*saját maga elé*) Isten veled, Polina.

Csönd. Aztán belép Laptjev és Fjodor

LAPTYEV Hová rohant a feleséged olyan nagy sebbel-lobbal?

ALEKSZEJ (*rosszkedvűen*) Nem a feleségem volt, papa.

LAPTYEV Nem a feleséged? Úgy látszik, a szemem kezd teljesen használhatatlanná válni. Hát akkor ki volt itt?

FJODOR (*nevetve*) Tudja, papa! Polina Nyikolajevna Rasszugyina. A mi Alekszejünk valóságos Casanova. (*Barátságosan hátba csapja öccsét*) Te szerencsés flótás, te!

LAPTYEV No hát akkor ünnepeljünk, gyermekeim. Fjodor, hozd ide azt az üveg vodkát. Inni akarok a mi Alekszejünk és elragadó felesége egészségére. (*A ruhafogasnak int*) Gyere közelebb, Julja.

ALEKSZEJ Julja nincs ott, Julja nincs itt, papa.

LAPTYEV Nincs? Hát hol van?

ALEKSZEJ Bevásárol.

Fjodor tanácstalanul áll az üveg vodkával

Vége az első felvonásnak

MÁSODIK FELVONÁS

Első kép

Néhány hónappal később; Moszkvában a Laptjev-ház nappali szobája. Ajtók a hallba, egy a hálószobába és a zeneszobába. Alekszej és Julja a pamlagon ül egymás mellett. Fjodor, Panaurov és Jarcev - egy jóképű harmincnégy éves férfi - fotelekben. Alkonyodik

JULJA Idén hamar beköszöntött az ősz. Máris sötétedik. PJOTR (*fiatal inas, csizmában, ezüsttálcán szamovárt és poharakat hoz be*) Már sötétedik. Idén hamar beköszöntött az ősz, sajnos.

JULJA És sajnos, hogy te még a teát se tudod felszolgálni locsogás nélkül, anélkül, hogy buta megjegyzést tennél az időjárásra.

ALEKSZEJ Jól van, Pjotr. Beszélj csak az időjárásról. Voltál már kint ma? Persze *hogy* voltál. Elvitted az apánkat szokásos sétájára, igaz?

FJODOR Hol van most papa?

PJOTR (*duzzogva*) A szobájában.

JULJA Nem jön le már ma este?

PJOTR (*morogva*) Már alszik.

ALEKSZEJ (*főáll, Pjotr vállára teszi a kezét*) Ne duzzogj, Pjotr. (*A társasághoz*) A mi ifjú Pjotrunk bámulatos karakter. Kiszolgál bennünket egész nap - reggeli, ebéd, vacsora, közben hússzor teát főz, 'üzenetekkel szaladgál a raktárba, a postahivatalba; a bíróságra, a kikötőbe -, így van, Pjotr? Az estéit meg cigarettacsinnálással tölti, éjszaka kaput nyit, és hajnali ötre már begyűjtötte a kályhákat. Senki se tudja, mikor alszik.

FJODOR Csak sose féltsd a ravasz parasztot. Alszik ez munka közben is.

Pjotr vasvillaszemeket vet Fjodorra

ALEKSZEJ Fjodor, te egyre inkább úgy beszélsz, mint a papa.

JULJA A bátyádnak teljesen igaza van, Alekszej. Bár te is úgy beszélnél, mint ő meg a papa. De hát sokkal érdekesebb dolgokról beszélgettünk a szolga alvási szokásainál.

PANAUROV Ah, igen! Érdekesítő téma - mi is volt? Elfelejtettem.

JULJA Ivan Gavrilovics a modern művészetről beszélt. Folytassa, barátom. Várjon, már nem tudom kivenni az arcát, fölgyűjtöm a villanyt. (*Felgyűjtja a csillárt-fényzőn*) Így jobb, igaz? Folytassa, Ivan.

JARCEV Nos... ahogy már említettem, számomra egy műalkotás csak akkor jelentős és hatásos, ha valami fontos társadalmi problémát fejez ki. Például ha tiltakozik a parasztság, a munkásság kizsákmányolása ellen.

FJODOR *(sziszeg)* Ne a szolga előtt!

ALEKSZEJ És mi a helyzet a zeneművészettel? Kedves Ivanom, hogy fejezhet ki egy zenedarab bonyolult politikai téziseket?

JARCEV Igenis kifejezhet!

ALEKSZEJ Hát akkor most menjünk át a zeneszobába, és odateszem neked a kottatartóra a legújabb politikai pamfletet, és te majd szépen elzongorázod.

JULJA *(durván)* Ugyan hallgass már, Alekszej, te mindig badarságokat beszélsz!

Feszélyezett csönd támad

PANAUROV Izé. Miről is beszéltünk? Ja, igen, egyetértek önnel, Jarcev úr. A művészetnek, különösen az irodalomnak be kell töltenie *(Pjotrot nézi)* a teát... akarom mondani, társadalmi hivatását. Íróinknak le kell mezteleníteni... *(Julját bámulja)* Le kell mezteleníteniük...

JARCEV Nana, Panaurov. Vigyázat.

PANAUROV Az uralkodó osztály képmutatását, önzését és kegyetlenségét. Azét az uralkodó osztályét...

ALEKSZEJ Amely nem fogad be téged, sógor...

PANAUROV Mi?

ALEKSZEJ Akármennyire is erőlködsz, hogy bejuss...

PANAUROV Mire célsz, sógor?

ALEKSZEJ Nem azért jöttél most is Moszkvába, hogy megpróbáld áthelyeztetni magad a minisztériumba?

PANAUROV Hát megpróbáltam... de csak a lányaim kedvéért.

JULJA Természetesen! Alekszej, ne beszélj vadakat! *(Sóhaj)* Szegény kis árvák. És szegény, szegény Nyina.

PANAUROV Isten nyugtassa. *(Elpityeredik)* A legjobb anya volt... A legdrágább feleség...

ALEKSZEJ Még két hónapja sincs, hogy szegény nővérem meghalt, és már alig-alig hozzuk szóba. Ennyit ér egy drága, jó lélek egész élete? Együtt ülünk így nap után nap, literszám isszuk a teát, mindenféléről fecsegtünk, és hetek óta ez az első eset, hogy Nyinánk szóba került.

PANAUROV *(agresszíven)* Én lelke mélyéből gyászolom a feleségemet, kikérem magamnak, hogy ebben bár-ki is kételkedjék! *(Fölkösz)* Gyere, Ivan, játssz nekem valami szomorú dalt a zongorán.

JULJA *(szintén feláll)* Nagyszerű ötlet. A mi Jarcev barátunk nagyszerű zongorista.

PANAUROV És nagyszerű az énekhangja is! *(Röhögve)* Senki nem tud úgy előadni egy pikáns kuplét, mint ő. Énekeld el nekünk azt a hogyszókat a kántorné elvesztett alsószoknyájáról.

JULJA *(kuncog)* Viselkedjék, mőszi Panaurov! *(Jarcevhöz)* Jöjjön, Ivan Gavrilovics. *(Éles kiáltással)* Pjotr! Hozd a szamovárt a zeneterembe!

Julja, Jarcev, Panaurov kimegy. Pjotr követi őket a nagy tálcával - rajta a szamovár és poharak

FJODOR *(ahogy Alekszej haboz'a a nevetgélő többiek után indul)* Hagyd csak őket nevetgélni, Alekszej. Maradj. Legalább komolyan beszélgethetünk végre. Több mint egy hete nem voltunk kettesben, drága öcskös. A raktárban se látalak Mostanában. Már több mint egy hete nem voltál benn.

ALEKSZEJ Attól félek, ha bejárok, lassan olyanná válok, mint... a papa.

Jarcev zongorakísérettel énekel a másik szobában

FJODOR Ó, igen. Jarcevnak nagyszerű énekhangja van. Jóképű, intelligens, és énekhangja is van. Igazságos ez? Még kártyatrükköket is tud! *(Hallgatja az éneklést)* Ne törődjünk vele, ne törődjünk vele. Arról beszéljünk, Alekszej, mikor jössz be a raktárba.

ALEKSZEJ Ugyan hagyjatok már lbékén ezzel. Az apám is folyton ezzel nyúzza, a feleségem is.

FJODOR Nem mintha nem boldogulnánk nélküled. Vagy akár nélkülem. De az embernek ambiciózusnak kell lennie. „Orcádnak verejtékével keresd meg kenyeredet.”

ALEKSZEJ Ki mondta?

FJODOR Az Isten.

ALEKSZEJ Azt hittem, valaki, akinek hinni lehet.

FJODOR *(egészen közel megy Alekszejhez)* Alekszej, be kell választatnod magadat a Városi Tanácsba.

ALEKSZEJ Micsoda?

FJODOR Igen, a Városi Tanácsba, és azután elnökségi taggá léptetünk elő, végül akár alpolgármester is lehet belőled. Innen már csak egy lépés, hogy észrevegyenek az urak, és fölküldjenek Szentpétervárra! A városi tanácsstagok most nagy divatban vannak oda-fönn, testvér! És jegyezd meg a szavaimat, még az ötvenedik évemet se taposod, és már valóságos titkos tanácsos leszel, gyönyörű, széles selyemszalaggal a melleden.

Csőnd

ALEKSZEJ Titkos tanácsos. Mellszalagok. *(Szomorú szánakozással)* Hát ez az, ami után vágyakozol, Fjodor?

FJODOR *(zavarban)* Kicsoda? Én?

ALEKSZEJ Most végre megértettelek. Szóval ezt szeretnéd. Erről álmodozol. Kárpótlásul, mert nem vagy jóképű, és nincs énekhangod? Azt hiszed, egy szép, széles szalag boldoggá tenné? Drága bátyám. lelkem iker-testvére. Azt képzeld, álmaink beteljesülése valaha is boldoggá tehet bennünket? Minket, akik boldogtalanságra születünk? Hát azt hiszed, hogy az álmaink nem változnak meg azonnal, hogy megvalósulásukat kiereszteltük?

Szünet

FJODOR *(szánalommal)* A házasságodról beszélsz, testvér?

Csönd

ALEKSZEJ Amint megvalósítanád álmaidat, csalódtok lennél, hidd el.

Csönd

FJODOR Csalódtál a házasságodban, testvér?

Csönd

ALEKSZEJ *(keserűen)* A feleségem... nem is hívott magukkal a zeneszobába. Sose teszi. Pedig tudja, mennyire szeretem a zenét. Vagy talán nem is tudja, csak velem kapcsolatban semmire sem kíváncsi. Tudom, hogy untatom őket. Már Jarcevet is, a legjobb barátomat. Főlöskégy vagyok a vidám társaságban. Savanyú képű, unalmas férj vagyok. A pénzeszsák, semmi egyéb. A feleségem talán hamarosan megcsal a legjobb barátommal.

Jarcev éneklése abbamarad

Talán már ma este. Néha szenvedélyesen kívánom, hogy így legyen. Hogy megcsaljon - és végre nyíltan megvádolhassam. Hogy fölháborodhassak, és egy-szer s mindenkorra megszabaduljak a kételyeimtől, a féltékenységtől - ettől a megvalósult álmovilágtól, ettől a lidérkes álomtól...

Jarcev, Julja és Panaurov visszatér

JARCEV ...nem, Panaurov, az emberek közötti egyenlőség lehetetlen a vérmérsékleti, a környezeti és a valláskülönbségek miatt. De idővel a civilizáció semlegesítheti mindezt.

JULJA *(kiált)* Pjotr! Hozd át a szamovárt, mit szöszmötölsz ott annyit?

JARCEV Igen, a civilizáció és a tudomány megszüntetheti az emberek közötti különbségeket, sőt, ellenségeskedést. Állatokkal is meglehet tenni. Egy kutató például éppen ez évben elérte, hogy egy macska ugyanabból a tálból egyék egy egérrel, egy sassal és egy verébbel.

PJOTR *(hozza a tálcát, elkezd teát fölszolgálni)* Egy időben?

FJODOR Fogd be a szád!

JULJA *(jarcevhez)* Egy tálból! Meghökkenő! Hogy maga milyen fantasztikusan érdekes dolgokról tud.

ALEKSZEJ Igaz, hogy én mondtam ezt neki, és éppen

füled hallatára, pár napja sincs. De különben sincs semmi meghökkenő az egészben, Julja. Hiszen te is képes vagy velem egy asztalnál étkezni.

JULJA *(durván)* Te csak ne próbáld szellemeskedni, Alekszej, az mindig rosszul sülsz el.

Feszélyezett csönd

JARCEV De komolyan, Alekszej, én hiszem, *hogy a* művelődés képes fölszámolni az emberek közötti gyűlölködést.

PANAUROV Az osztálygyűlöletet is?

JARCEV A civilizáció rohamléptekkel halad előre. A jobbágyrendszer idején például a parasztasszonyokat elcserélték kutyáért. Ma ezt undorító gyalázatosságnak, sőt abszurditásnak tartjuk. Világos, hogy el-jön az idő, amikor a gyári munkások mai sanyarú sorsát éppilyen gyalázatosságnak könyveljük el.

ALEKSZEJ Halljuk, halljuk.

FJODOR *(teát szürcsölvé)* Az az idő... nem lesz itt hamarjában. Nem, barátocskám, nem hamarjában.

PANAUROV Magától nem jön el, az biztos. A civilizáció, a tudomány önmagában nem fogja megváltoztatni a parasztság, a munkásság *(Mellét döngötte)* és a kizsákmányolt állami tisztviselők sorsát.

JULJA Mi fogja hát, kedves Grigorij Nyikolajics?

PANAUROV A forradalom.

ALEKSZEJ Miután kedves sógorom eltékozolta a nővérem vagyonát, és nincs miből továbbra is feudális arisztokrataként élnie - kinevezte magát forradalmárrá.

JULJA Folytassa, Grigorij Nyikolics, ne vegye őt komolyan.

PANAUROV *(Alekszejhez)* Igenis, a korrupt uralkodó osztály proletárt csinált belőlem - hát *úgy* is viselkedem! *(Jarcevhez)* Nem, Ivan Gavrilovics, a tudomány nem megváltás. Ha a veréb egy tányérból evett az egérrel, az nem azért történt, mert megfélemedtek egymás iránti gyűlöletükről.

ALEKSZEJ A veréb és az egér gyűlölik egymást? Nem is tudtam.

JULJA *(elfojtott gyűlölettel)* Alekszej!

PANAUROV *(Alekszejhez, mérgesen)* A macska és az egér! *(Jarcevhez)* Igazán úgy gondolja, *hogy* csak azért nem ölték meg egymást, mert...

ALEKSZEJ Egymást? Különösen az egérnek eshetett nehezebbre túrtörtetnie magát.

JULJA Alekszej!

ALEKSZEJ Cin, cin, fogjatok le, mert szétmarcangolom ezt a macskát.

JULJA Alekszej, hagyj abba, vagy nem állok jót magamért.

ALEKSZEJ *(nyomorultul)* Csak jókedvű akartam lenni, mint ti...

PANAUROV *(a többiekhez)* Azért viselkedtek békésen, mert egy nagyobb hatalom kényszerítette őket erre. Ez a kulcsa a világrendnek, barátaim, a hatalom, az erőviszonyok kiegyensúlyozottsága a béke záloga. Ha mi proletárok...

FJODOR Alekszej és én gazdagok vagyunk. Az apánk kapitalista, milliomos. Nem engedjük át egykönnyen nektek a pénzünket és a pozíciókat.

ALEKSZEJ Képtelen vagyok megérteni, hogy bárki is harcolni akarjon velem a pozíciómért. Gazdag vagyok, de mindeddig mit kaptam a pénzemért? Miben vagyok én szerencsésebb, mint te, sógor, te nouveau proletaire? A gyerekkorom borzalmas volt, az osztálykiváltságaim nem védtek meg az apám palcájától. Amikor a nővérem ágynak esett, a pénzzel nem menthettem meg az életét. És ha valakit - tegyük föl - nem szeret egy másik valaki - akkor ez a valaki nem idézhet elő szerelmet, még ha egymillió rubelt költene is erre.

JARCEV De Alekszej, ne tagadd, sok jót tehetsz a pénzzel. Teszel is állandóan.

ALEKSZEJ Sok jót? Miféle jót? Tegnap említettél egy matematikust, aki állást keres. Hidd el, barátom, ugyanúgy semmit se tehetek érte, mint te. Adhatnék neki némi pénzt, de az nem tenné boldoggá. Egyszer megkértem egy híres karmestert, *hog*y találjon valami helyet egy elszegényedett muzsikus számára, aki... leckeadásból tengette életét. Ez a híres karmester azt válaszolta: „Csak azért jött hozzám ezzel a kéréssel, mert ön nem zenész.” És én azt válaszolom neked, Ivan, te csak azért gondold, hogy sok jót te-hetek a pénzzel, mert sohasem voltál gazdag.

JULJA (*csaknem hisztérikusan kirobannva*) Mire jó ez a hasonlat azzal a híres karmesterrel? Nem tudom fölfogni, mi köze annak az elszegényedett muzsikusnak a mi beszélgetésünkhöz. (Az *egész arca remeg a gyűlöletől; rikácsolva*) Mi köze van, mi? Mi köze?

Csönd. Mindenki elnéz a semmibe zavarában. Alekszej lassan föláll, és szó nélkül kimegy a szobából

(*Fokozatosan lecsillapodva, elhalkulva, akadozva*)
Mi köze annak a híres karmesternek... meg az elszegényedett muzsikusnak... a mi beszélgetésünkhöz?

FJODOR (*fölugrik*) Alekszej! Ne vedd a szívedre! Alekszej! (*Öccse után szalad, kimegy*)

JULJA (*odamegy a szamovárhoz, kész kiszolgálni*) Még egy pohár teát, Ivan Gavrilovics?

JARCEV Köszönöm, nem kérek.

PANAUROV Én elfogadom. A maga kis kacsóiból.

JULJA (*egy karosszékebe dobva magát*) Pjotr!

PANAUROV Hm. Nekem Pjotr.

Pjotr tölt Panaurov poharába

JARCEV Az idén korán jött az ősz.

JULJA (*lelkesen*) Milyen igaz! Már egészen besötétedett.

Pjotr bosszasan, megvetően rájuk bámul, aztán lecsapva az ezüsttálcát az asztalra, száját hangtalanul, de ékesszólóan mozdítva kimegy

PANAUROV Nagyszerű fickó ez a Pjotr! A jövő forradalmára!

JARCEV Ugyan, Panaurov, hagyj már abba ezt a forradalomról való szüntelen fecsekést. Maga nem forradalmár, nem is lenne jó annak és nem is szeretne az lenni. Maga csak egy kudarcot vallott karrierista.

PANAUROV (*dühösen*) Jó. Hát a kor beszéljünk valami másról. Hogy van az a hölgy, h gyishijják, a zongoratanárnő? Úgy hallom, mostanában sokat van együtt vele.

JULJA (*keissé gúnyosan ugratva*) Ivan Gavrilovics! Csak nem vagyunk szerelmesek?

JARCEV (*zavarban*) Csak... barátok vagyunk...

JULJA Ki hitte volna! Ez a Dóremifá valóságos végzet asszonya!

JARCEV (*mérgesen*) Polina... Polina Nikolajevnával barátok vagyunk!

JULJA Persze, persze. Hogy van Polina?

JARCEV Jól. Keményen dolgozik, mint mindig.

JULJA Miért nem hozza egyszer magával? Én is szeretném jobban megismerni ezt az... érdekes karaktert.

JARCEV Majd megkérdezem... talán... egy nap. Nem hiszem, nagyon elfoglalt, a nap minden egyes órájában... (*Fölugrik*) Az óráról jut eszembe... Hány óra van? (*Zsebórát vesz elő*) Igen-igen, későre jár. Menem kell. Köszönöm a teát, Julja Szergejevna. (*Kezet csókol*) Jó éjt.

JULJA Muszáj 'mennie, igazán? De jöjjön el hamar megint, megígéri? A barátnőjével vagy egyedül, de jöjjön, már holnap.

JARCEV Igazán kedves. Hát akkor jövök. Panaurov? Itt találkozunk, igaz?

PANAUROV (*komoran*) Sajnos nem. Magáé a terep.

JARCEV (*felvidámodva*) Hát persze, maga holnap hazautazik. Ó, de sajnálom. Hát mikor jön Moszkvába újra?

PANAUROV Fogalmam sincs. Egy-két év múlva.

JARCEV (*kezet rázva*) Szerencsés utat!

PANAUROV Minden jót, Jarcev.

JARCEV Viszontlátásra, Julja Szergejevna! (*Elmegy*)

JULJA (*morcosan*) Na tessék. Elüldözte a tapintatlan kérdésével arról a zongoratanárnőről.

PANAUROV Sajnálom. Azazhogy jól tettem. Hiszen olyan ritka gyönyör magácskával négy szemközt lennem, Julja Szergejevna. (*Sóhaj*) Sajnos itt kell hagynom Moszkvát holnap délbe Vissamegyek a mi poros kisvárosunkba. Most sem sikerült áthelyeztetnem magamat, hát nem felháborító? A minisztériumi urak ígéretetni azt tudnak. De semmit nem tesznek. Ha meggondolom, hogy én Békebíró is voltam, és városházi osztályvezető! Nem állítom, hogy adminisztratív zseni vagyok, de tisztességes ember, ami manapság ritkaság. Mi értelme? Beszéljünk inkább magácskáról. Igaz, hogy jövő hónapban meglátogatja a kedves papáját, városunk legkitűnőbb doktorát?

JULJA Maga mindenkiről mindent tud, Grigorij Nyikolajevics.

PANAUROV Remélem, nem tart tapintatlannak, ha megkérdem: miért hagyja itt imádott Moszkváját olyan hosszú időre? Két teljes hónapra, igaz?

JULJA Maga mindent tud. Hát feleljen a saját kérdéseire.

PANAUROV Jó. Hát mert... mert nem értik meg egy-mást a férjével.

JULJA Na ugye, *hogy* tudja.

PANAUROV Nos, Alekszejt különös fából faragták, annyi szent. Mindegyik Laptjev elég... különleges. Nyina, a feleségem is eléggé furcsa teremtés volt. A maga férje nem különösebben különc. A bátyja, Fjodor, viszont tökéletes idióta. *(Sóhajt, és teljes komolysággal)* Persze, már van magának szeretője, igaz?

JULJA *(ámulva)* Te jó ég, mi jut eszébe?

PANAUROV Remélem, nem veszi tapintatlanságnak?

JULJA *(kacag)* Magának fogalma sincs, mit jelent ez a szó!

PANAUROV Én csak egyet tudok: *hogy* magácska egy elbűvölő asszony. Remélem, megbocsát a gasztronómiai hasonlatért, de engem egy friss uborkára emlékeztet.

JULJA *(kuncog)* Uborkára? Köszönöm szépen, ha ezt bóknak szánta.

PANAUROV *(átmegy Juljához, leül melléje, a szófára)*

De igazán! Egy friss, étvágygerjesztő kovászos uborkára, ami épp most került ki a...

JULJA Elég, elég.

PANAUROV Ó, ha csak tíz évvel lennék fiatalabb!

JULJA Mi lenne akkor?

PANAUROV Teljesíteném élvezetes kötelességemet, és belépnék hódolói táborába. *(Lemondó mosollyal az asszony térdére teszi a kezét)* Sajnos mint hódoló már nyugalomba vonultam.

JULJA *(felidegesedve)* Veszem észre! Vegye el a kezét!

PANAUROV Mitől fél, galambocskám? Miért olyan felháborító ez? Csak azért találja annak, mert nincsen hozzászokva.

JULJA *(idegen nevetéssel)* Azt hiszi? Azt hiszi, ez ilyen egyszerű?

PANAUROV Azt. Nézze csak. *(Hirtelen erőteljesen szájon csókolja a nőt)*

JULJA *(felugrik, elmegy az asztal túloldalára)* Megkötyagosodott?

PANAUROV Látja, nem dőlt össze a világ. És maga egyáltalán meg se lenne botránkozva, ha egy fiatalabb és jóképűbb férfi lopta volna ezt a csókot. Például Jarcev.

JULJA Miről beszél.

PANAUROV Nem hallottam a kérdőlelet a mondata végén. Vagyis nincs szüksége feleletre. *(Nosztalgikusan)* Különben is számomra már késő. *(Sóhajt)* A hadifogságban hallottam egy történetet egy török pasáról, kövér, öreg pasáról, aki váratlanul egy egész háremet örökölt. Mikor ez a sereg gusztusos fiatal nő körül-vette őt az első este, a pasa megpaskolta mindegyikük fenekét, megcsókolta mindegyiküket, és ezt mondta: Mindössze ennyi, amire én még képes vagyok." És bizony, ugyanezt kell nekem is bevallanom

magának, galambocskám.

JULJA *(fjédtt izgalma hirtelen fölényes huncutságba vált. Főlkap egy doboz bonbont az asztalról, és elkezd dobálni őket Panaurovra, egyenkint, egyre pajkosabban vihogva és sikoltozva)* Hát akkor, attól tartok, meg kell elégednie ezekkel a bonbonokkal! Tessék, kapja el! Ezt is! Ezt is! Csokoládé, egyen csokoládét, ha más öröme már nincs! Pasa! Öreg pasa! Itt van, kapja el! Ezt is! Ezt is! Meg ezt! És ezt! És ezt!...

Alekszej lép be a nyitott ajtón, megáll, ellenszenvvel nézi őket; a másik kettő nem veszi őt észre

PANAUROV *(elkapva némelyik bonbont, egyre hangosabban vihorászik)* Hé! Hé! Mi jut eszébe, galambocskám? Megálljon! Hagyja abba, Julja Szergejevna!

JULJA *(hangosan kacagva)* Tessék, itt is megy egy! Vigyázzon, itt a másik! És ez! Kapja el a csokoládéját, szegény öreg pasa, nyugalomba vonult pasa!

PANAUROV *(már úgy ugrál a feléje dobott bonbonok után, mint egy kutya; liheg és röhög, végül ugat is)* Nahát, maga kis huncut nőstényördög! Maga kis ördögőstény... Vau, vau!

JULJA *(zihálva a szokatlan izgalomtól)* Pasa! Öreg pasa! Miért olyan öreg? Kapja el ezt hát, egyen csak csokoládét! Kapja el, kapja el!...

PANAUROV *(négykézláb áll éppen, nyelvét kilógató kutyaimitálás közben, amikor észreveszi Alekszejt. Méltóságtelesen, de még mindig négykézláb)* Talán ennyi elég is a mókából...

JULJA *(követve Panaurov pillantását, meglátja férjét. Ledobja az üres dobozt. Komoran leül)* Ó.

PANAUROV *(az ajtó felé ódalog)* Itt az idő, hogy az öreg obsitos hazamenjen. *(Meghajol)* Jó éjszakát, Julja Szergejevna. *(Karon fogja Alekszejt)* Nem felejtetted el a pénzt, ugye, sógor? Tudod, különben nem tudnék venni még egy kis ajándékot sem szegény árva leánykáimnak.

ALEKSZEJ *(átadja az előkészített bankjegyeket)* Itt van.

Jó éjszakát, Grigorij Nyikolajevics.

PANAUROV Holnap délelőtt még beugrok, hogy elbúcsúzzam az egész családtól. *(Elmegy)*

Csönd

ALEKSZEJ *(gyorsan felesége felé közeledik, megáll előtte; egész testében reszket)* Köszönöm szépen ezt a szép estét. Ezt az újabb kedves estét. *(Szünet)* Értem én, hogy gyűlölsz, tudomásul veszem az ellenszenvedet - de legalább megkímélnél attól, hogy megalázz a vendégeink előtt! Legalább megpróbálnád eltitkolni az irántam érzett gyűlöletedet.

JULJA *(színtén reszketve)* Bocsánatot kérek.

Csönd

ALEKSZEJ (*fejét fogva*) Nem bírom tovább. Ez a pokol. Beleőrülök.

JULJA Azt hiszed, nekem könnyű? Csak az Isten a megmondhatója, én mit szenvedek.

ALEKSZEJ Már majdnem hat hónapja vagy a feleségem, és nincs az irántam érzett szeretet egyetlen szikrája sem a szívedben. És semmi remény arra, hogy valaha is megváltozzál, a leghalványabb remény sem. Hat hónap, micsoda gyötrelmes hat hónap volt ez.

JULJA (*tízszáz is föl-le kapcsolgatva a csillárt, kétségbeesetten*) Ó, Moszkvában lenni, és nem lenni boldog!

ALEKSZEJ Micsoda szörnyűséges hat hónap! (*Szünet. Kiáltva*) Miért jöttél hozzám feleségül? Miért? (*Szinte eszelősen*) Miféle gonosz démon lökött be téged az ágyamba? Az életembe? (*Félelmetesen*) Mit reméltél? Mit akartál?

JULJA (*rémülten*) Ne... Alekszej... Ne...

ALEKSZEJ Ne, Alekszej - mit ne? Ne öljelek meg? (*Elfordul*) Ettől félsz? Eszemben sincs. Nem ismersz te engem. Egyáltalán nem ismersz. Csak az igazat akarom tudni! (*Visszafordul feléje*) Miért jöttél hozzám feleségül? Meghódítottalak a szépségemmel? A vidám csevegéssel? Dehogy. Hát akkor miért? Mondd, miért? (*Szünet*) Ó, az az átkozott pénz! Az az átkozott pénz!

JULJA (*keresztet vet magára, sírva*) Esküszöm az élő Istenre - nem! Esküszöm, nem azért tettem! Ne sérts meg ilyesmivel! Nem a pénzedért mentem hozzád! Egyszerűen azért, mert úgy hittem, helytelen lenne visszautasítani téged. Még akkor is, ha féltem attól, hogy elrontom az életemet... és a tiédet is... Mert azt hittem... mert azt hittem... (*Szinte ellentámadásba tör ki, zokogva*) Honnan tudhattam volna, hogy még Moszkvában is lehet boldogtalan az ember? És most megszenvedek a tévedésemért... Ó, mennyire szenvedek... Teremtő atyám, mennyire megbűnhődöm a tévedésemért...

ALEKSZEJ (*lassan térdre hull felesége lábai előtt*) Elég... elég legyen... Elég legyen ebből... Megaláztalak... De csak azért, mert szeretlek, szeretlek örülten, szenvedélyesen, kétségbeesetten! (*Átöleli az asszony lábait, és csókolni kezdi őket szenvedélyesen*) Ó, ha a szeretetnek csak egyetlen szikráját... csak egy szikráját ki tudnám csíholni belőled csókjaimmal... Legalább egy hazugságot, hazudd azt, hogy szeretsz! Dobj ide egy hazug szót mint alamizsnát... Ne mondd azt, hogy tévedtünk... Ne mondd ki, hogy tévedtünk!

Julja megrázkódik, kilép férje öleléséből, a szobasarok felé hátrál bizonytalanul, míg bele nem ütközik a falba

Elsötétedés

Második kép

Mintegy másfél évvel később. Ugyanaz a szoba a Laptjev-báznál. Délután. Julja és Jarcev egymás mellett ül-

nek a szőfán. Pjotr duzzogó arccal teát szolgál föl

JULJA Nem, nem, nem, Ivan Gavrilovics, semmi értelme engem megint elcipelni a képtárba. Inkább itthon maradok. Panaurov se akar menni.

JARCEV Panaurov vakabb a mag' apósánál, ami a művészeteket illeti.

JULJA Panaurov most van Moszkvában másfél év óta először - nem csoda, ha nem karja idejét képtárak-ra pazarolni.

JARCEV Pazarolni! Hogy beszélhet így, Julja. Á, tudom, csak ugrat. Emlékszem, legutóbb is mennyire tetszettek magának Siskin nagyszerű éli tájképei.

JULJA Ej, Siskin. Mindig ugyanazt festi. Hó, hó, hó. Az ember náthát kap a képeitől. (*Eltűnődve*) De igaz van, egy festménye tényleg tetSzett legutoljára. Azon már olvadt a hó. Érződött a tavasz rajta. Az előtérben patak kanyarog...

JARCEV Érdekes, én nem emlékszem erre a képre.

JULJA (*merengve*) Keskeny, veszélyes pallóhíd a patak. És a túlsó parton egy ösvény vezetett... nem is tudom, hová, merre...

Pjotr kijelöl indul

(*Fjotrhoz*) Pjotr, hová mész?

PJOTR (*merengve*) Nem is tudom, hová, merre... JULJA Itt maradj! (*jarcevre néz*) Különben mit téblábolsz itt? Eredj. Eredj a dolgozdra.

Pjotr száját hangtalanul mozgatva kimegy

JARCEV És még mi volt a festményen?

JULJA Fák, madarak, felhők... Elképzelttem magamat, amint átmegyek azon a hídon...

JARCEV (*bátorítóan*) És? És aztán, Julja?

JULJA Megyek az ösvényen, mesze, egyre messzebb...

JARCEV (*elbűvölve*) Egyre messzebb... És aztán?

JULJA Úgy éreztem, az ösvény végén... talán... találkozom...

JARCEV Kivel?

JULJA (*álmodozva*) Valakivel.

JARCEV Talán... velem?

JULJA (*incselkedően*) Talán... a férjemmel? (*Csend*) Elfelejté, hogy férjes asszony vagyok? És maga meg... Hol van Polina? Erről jut eszembe, hol van a maga Polinája? Végre, annyi unszolásra, egyszer magával hozta, ő meg mintha most is kerülne engem.

JARCEV Alekszej lekísérte Polinát az alagsorba, hogy megmutassa neki a cselédszobákat. Nagyon büszke a szolgálak új toilettjeire.

JULJA (*incselkedve*) Nem féltéken, hogy együtt vannak? Talán kettesben?

JARCEV Nem. (*Csend*) Hát maga?

JULJA Tudja azt maga, hogy én Sohase szerettem a férjemet.

JARCEV Nehéz lett volna nem észrevennem.

JULJA (*kis szünet után*) Ó, milyen szörnyű volt ez... legalább egy évig. Milyen buta voltam még akkoriban. Mennyire szenvedtem. Azt képzeltem, örökre tönkretettem az életemet, Alekszej életét is... hogy borzalmas tévedést követtünk el... Hogy szenvedtem, *hogy* szenvedtünk! Ma már belátom, a szerelem nem fontos. Ha nincs, hát nincs. Mióta a kisbabánk meghalt... több mint fél éve - Isten nyugtassa szegény, ártatlan lelkét - már nem gyűlölöm Alekszejt, amiért nem volt képes szerelmet ébreszteni bennem.

JARCEV Mi köti össze magukat még mindig?

JULJA Nem tudom.

JARCEV De hát... mégiscsak tévedés volt... Mégiscsak tönkretette az életét, Julja.

JULJA Mi van azon tönkretennivaló? (*Kis szünet után*)

És az utóbbi hónapokban... megtanultam tisztelni a férjemet. Szinte hiányzik, amikor elmegy a kávéházba... Pláne, ha elutazik több napra... Persze ez nem szerelem... Nem hiszem... Csak hát kezdem belátni, hogy Alekszej intelligens, nagylelkű, tapintatos, becsületes. Kedves is tud lenni, szinte édes... néha... régebben.

JARCEV Alekszej intelligens és kedves, igaz, tudom én is, hiszen a legjobb barátom közel húsz éve. De ahhoz, hogy az ember a kedvességéhez jusson, át kell rágnia magát keserűségének hegyén. (*Szünet*) Ebben a tekintetben... Polinára hasonlít. (*Szünet*) Előbb-utóbb, egyszer az életben legalább valakibe bele kell szeretnie, Julja. Nem jó szerelem nélkül leélni az életet.

JULJA Maga szerelmes Polinába?

JARCEV Hogy kérdezhet ilyet egyáltalán. Csak engedtem, hogy beköltözzön a lakásomba... örökre. Persze hogy nem vagyunk szerelmesek egymásba. De jólesik, *hogy* képes vagyok menedéket adni számára... békeséget, biztonságot... Úgyhogy most, ha megbetegszik, nem kell többé lázasan is zongoraleckéket adnia.

JULJA És maga? Mit nyert ezzel az... elrendezéssel?

JARCEV (*nevet*) Polina azt hiszi, hogy rendet teremtett az életemben. Hogy az ő segítségével nagy tudós lesz belőlem. Ez az, amit ő képzel. Hát hagyom képzelődni.

JULJA Értem.

JARCEV Én meg, a lusta és tehetségtelen tanító, hálás lehetek neki, amiért a gondomat viseli. Mégis a csuda tudja, az ember örökké elégedetlen... Sóvárog valami szebb, valami több után... Mert nem jó szerelem nélkül élni. Ezért énekelek szerelmi dalokat olyan gyakran. Az ember legalább énekeljen a szerelemtől.

JULJA (*főllál, és huncut mosollyal a zeneszoba felé indul*)

Ez az, Ivan Gavrilovics. Menjünk át a zeneterembe, és énekeljen nekem egy gyönyörű szerelmi dalt. Ma különösen olyan a hangulatom, hogy szívesen hallgatok dalokat a szerelemtől, nem is értem, miért. Jöjjön, tegyük Polinát és Alekszejt féltékennyé egy kicsit!

JARCEV (*elragadtatva követi*) Ó, Julja, milyen huncut ma! A szépség csak úgy árad magából, mint virágból az illat.

JULJA (*a f é i szájára teszi ujját*) Pszt. Nem szabad. Zongorakíséret nélkül nem szabad.

Julja kimegy Jarceffel. Bejön Polina, utána Alekszej

POLINA Ugyan már. Sületlenség. Hagyja abba, Alekszej Fjodorovics.

ALEKSZEJ Miért sületlenség? Igaz, ha mondom. Amikor meglátalak belépni Ivannal karonfogva...

POLINA Hagyd abba, nem érted?

ALEKSZEJ ...miután majdnem két évig nem is láttalak...

POLINA Hová a csudába lettek ezek?

ALEKSZEJ (*követi Polinát*) ... Két évig! És most karonfogva a legjobb barátommal... Valósággal belém nyilalt...

Jarcev énekelni kezd zongorakísérettel a másik szobában

POLINA (*leül; idegesen*) Úgy, szóval ott vannak.

ALEKSZEJ Ne törődj velük most. Két év után végre... beszélgethetek veled.

POLINA Ide figyelj, én nem beszélgetni jöttem ide Ivannal, sem egy potya teáért, sem azért, hogy eldicselkedj nekem azzal, milyen higiénikusak a szolgálói toalettjei.

ALEKSZEJ De hát Polina, két hosszú év után annyi mindenről kell beszélünk. Úgy örülök, hogy újra látlak. Még így is, *hogy* most Jarceffel élsz együtt...

POLINA Sajnálom, nincs több időm a csevegésre. Megmondom, miért jöttem. Nekem teljesen mindegy, hogy örülsz-e vagy sem a találkozásunknak. Figyelj ide, csak azért jöttem el Ivannal végre, mert most éppen pénzt kell szereznem. Természetesen nem a magam számára. Egy igen fontos dologra. És *az ügy* nem tűr halasztást. Öt gazdag ismerősöm már vissza-utasított. Így te vagy az utolsó, akire gondolhattam.

ALEKSZEJ (*kedvetlenül*) Hát mire kell a pénz? Vagy inkább, mennyi kell? Mit bánom én, mire.

POLINA De hát tudnod kell, hogy mire! Figyelj: öt egyetemista ismerősömet, öt tehetséges, de szegény hallgatót ki akarnak dobni az egyetemről, mert képtelenek tovább fizetni a tandíjukat. A te vagyoni helyzeted azt a kötelességet rója rád, hogy kifizessed helyettük.

ALEKSZEJ Te nem változtál semmit, Polina.

POLINA Nem. Én nem.

ALEKSZEJ Mekkora lelkierőd van. Milyen nagyszerű a jellemed.

POLINA (*papírlapot nyújt át*) Itt az öt diák neve. Eredj az egyetemre azonnal! Lesz még bőven idő a házasság-életed boldogságát élvezni a... Dulcineáddal.

ALEKSZEJ Engem gúnyolsz vagy a feleségemet?

POLINA (*rosszkedvűen, kissé szégyenkezve*) Egyikötöket sem.

ALEKSZEJ Ne gúnyold szegény Julját. Az apja nemrég halt meg, aztán a kisbabánk is.

Jarcev abbahagyja az éneklést

POLINA (*megint föltör belőle a keserűség*) Majd te megvigasztalod. Akár egy tucat másik kisbabája is lehet még. Gyerekek világra hozásához nem kell ész vagy lelkierő, vagy jellem. (*Fölugrik*) *Mi* az ördögöt csinálnak ezek ott? Már nem énekel.

ALEKSZEJ Tudom, hogy semmi jogom nincs hozzá... De mégis megbántva érzem magam, hogy összeköltöttél a barátommal. Úgy érzem, mindketten hűtlenek lettetek hozzám. Hát nem nevelés? Amikor én vagyok az oka... mindennek... Hát nem nevelés az emberi természet?

Jarcev és Julja visszajön

JARCEV (*még Juljához*) Persze hogy biztos vagyok benne. (*A másik kettőhöz*) Éppen azt mesélem Julja Szergejevna-nak, hogy igen, jobban hiszem, mint valaha: Oroszország eddigi legdicsőségesebb korszakának küszöbén áll. Igen, igen, egy nagyszerű új nemzedék cseperedik föl, zeneszerzők, írók, tudósok...

POLINA (*közbevág*) Ivan, leszel szíves megmondani, mikor lesz ennek már vége?

JARCEV Vége? Ennek? Minek?

POLINA Ennek. Ennek a te idejöveteleidnek. Ezeknek a henye teadélutánoknak nap nap után. A fecsegésnek, az énekelgetésnek.

JARCEV Ezt épp te mondd? A zenetanárnő?

POLINA (*Alekszejhez, ellenségesen*) Möszi Laptjev, önnek nem volna szabad csábítania Ivant! ALEKSZEJ De hiszen...

JARCEV De amikor...

ALEKSZEJ Jarcev az én legjobb...

JARCEV Laptjev az én legbensőbb...

ALEKSZEJ ...barátom!

JARCEV Húsz éve a legjobb barátom!

POLINA (*Alekszejhez*) Nem szabad idehívogatnia! Akadályozza Ivant a munkájában! Jarcev nem kereskedő! Hanem tudós! Idejének minden perce értékes! Mindketten megérthetnék ezt. (*Félig Julja felé*) Mindhárman. (*Csend*) Gyerünk haza, Ivan. (*Alekszejhez*) Ne felejts... felejtsen elmenni az egyetemre minél előbb, möszi Laptjev. Jó napot. Jó napot, madame Laptjev. (*Büszkén kivonul*)

JARCEV (*égnék dobja karjait*) Papucsférj lettem - pedig házas sem vagyok. (*Sóhajt, aztán odalép Juljához kezét csókolni*) Au revoir, Julja Szergejevna. A holnapi viszontlátásra, Alekszejem.

ALEKSZEJ Ha ugyan kapsz rá engedélyt.

JARCEV (*kissé föl paprikázva*) Juszt is itt leszek. (*Elmegy*)

JULJA Miért ne felejts... felejtsen elmenni az egyetemre minél előbb, möszi Laptjev?

ALEKSZEJ Néhány szegény diák nem képes kifizetni a tandíját, és...

JULJA ...és te majd kifizeted helyettük. Nem kellene

hagynod, *hogy* mindenki visszaéljen a nagylelkűségeddel. Állandóan pumpolnak. ALEKSZEJ Ugyan, dehogy.

Panaurov siet be, nem veszi észre Julját

PANAUROV Alekszej, légy szívek, adj kétszáz rubelt. Milyen jó, hogy végre egyedül találalak. Tudod, mekkora szükségem van a pénzre most, hogy...

JULJA Én nem vagyok festmény, hogy lehet, hogy mégse lát engem, möszi Panaurov?

PANAUROV (*megrezenve*) Ó! Elnézését kérem, Julja Szergejevna. Nem vettem észre, mert... Mít ért azon, hogy maga nem festmény?

JULJA (*nevet*) Jarcev szerint maga teljesen vak, ami a festményeket illeti.

PANAUROV Ezért azonnal kihívnám párbajra... ha a pisztolyaim nem lennének a zálogházban.

Alekszej leszámolja Panaurov kezébe a kétszáz rubelt

JULJA Foglaljon helyet, Grigorij Nyikolajevics, és igyon meg velünk még egy teát. (*Kiált*) Pjotr! Teát kérünk, Pjotr!

PANAUROV (*leül*) Köszönöm, 'galambocskám. De igenis, hogy magácska festmény, műalkotás. Olyan szép, amelyet csak Isten tud alkotni. (*Alekszejhez*) Isten bizony ez az utolsó eset, *hogy* kölcsönkértem tőled. Most, hogy végre Moszkvába helyeznek elég jó fizetéssel, visszaadok majd mimen kopejkát. De egy vagyonba kerül a hurcolkodás.

Pjotr jön be a számovárral és poharakkal; kezd fölszolgálni

ALEKSZEJ És most, *hogy* kineveztek ebbe a magas állami pozícióba - elfelejtetted a forradalmi eszméidet, igaz?

PANAUROV Milyen forradalmi eszméimet?

ALEKSZEJ (*nevet*) Na, látod?

PANAUROV Ó, hát tudod, hogy van ez, sógor. Az ember beszél összevissza. A forradalomról beszélni divat manapság. De mindenki tudja, hogy Oroszországban nem lesz forradalom. Soha az életben. A mi szent hazánk csak bűnözőket termel ki, nem forradalmárokat. Az apósodnak igaza van, vigyáznotok kell az alkalmazottaitokkal. Sok köztük a bűnöző. Csak rá kell néznetek a főkönyvelőkre. Rá van írva a képére, hogy sikkasztó. Az alacsonyabb néposztályok fiai mind csirkefogók, (*Teáscsészét vesz át Pjotrtól*) csak rájuk kell nézni. Vegyük például a ti Pjotrtokat. Igazam van, Pjotr? Mi? Miért nem mondasz valamit? Sem-mi nem jut eszedbe, mi? Ha nem vagy képes semmi eredetit mondani, mondj egy közmondást, idézz egy verset, akármit!

PJOTR Nagyobb becs jár a cigány rühes szamarának -

mint a nemesúrnak, ki tartozik fűnek-fának.

Alekszej tapsol, Pjotr elégedetten vigyorogva kimegy

PANAUROV *(a szolgál után rázza az öklét)* Anarchista!

Fjodor jön be, borotvátlan, zilált; megáll Alekszej előtt

JULJA Miért nem ebédeltél velünk, Fjodor?

FJODOR Ebédelni! Nincs nekem időm ilyen badarságokra.

JULJA De egész nap itthon voltál. Mostanában sohase mész a raktárba. Hát legalább velünk étkezhetnél.

FJODOR *(agresszívan)* Dolgoztam a szobámban! Írtam! *(Vastag füzetet nyújt át Alekszejnek)* Gratulálhatsz Oroszországnak.

JULJA Miért, fia született a cárnak?

FJODOR Új pamfletíró zseni született!

PANAUROV Új micsoda? Pam... pam...

JULJA Pamfletíró, szegény öreg pasa. Minden fogyatékosága tetejébe még meg is süketül?

ALEKSZEJ *(olvassa a címet)* A nagy orosz lélek.

FJODOR Egy perccel ezelőtt fejeztem be.

ALEKSZEJ De Fjodor, én már olvastam ezt egyszer.

FJODOR *(megzavarodva a homlokát tapogatta)* Olvastad?

ALEKSZEJ Már tegnapelőtt egyszer ideadtad.

FJODOR Oda?

ALEKSZEJ És ha már itt tartunk, kedves bátyám, semmi nemes célt nem szolgálna, ha úgy tennék, mintha jó-nak találtam volna.

FJODOR *(agresszívan)* Azóta újjáírtam! És meg vagyok róla győződve, hogy mesterművet alkottam! És ez boldoggá tesz, mert végre megtaláltam a hivatásomat. Olvasd el újra, testvér, és mondd el az igazi véleményedet.

PANAUROV Én is elolvashatom?

FJODOR Maga még az abécét se ismeri. Maga egy idióta, kérem szépen.

PANAUROV Mi? Mi vagyok én?

JULJA Semmi. Csak igya a teáját szépen, kedves pasa.

(Fjodorhoz) Miről szól a pamfleted, kedves Fjodor?

ALEKSZEJ *(komoran)* Egy tehetségtelen ember hiúságáról és gyerekes ambíciójáról.

FJODOR *(sértődötten)* Egy igen fontos eszmét fejtettem ki! A pamfletemben azt tanácsolom, *hogy* nekünk, intellektueleknek jogunk van ateistáknak lennünk, de ugyanakkor kötelességünk eltitkolni a hitetlenségünket, hogy ne keltsünk kételyeket az egyszerű hívők lelkében.

PANAUROV *(bambán)* Hogy van ez? Mondd csak még egyszer!

FJODOR *(rá se hederítve)* Valamiféle istenhit nélkül egyetlen nép sem lehet idealista - márpedig csakis az idealizmus mentheti meg Európát, és vezetheti az emberiséget az... az izé felé...

JULJA *(kedvesen)* Mi felé, drága Fjodorom? Mondd el

nekünk, figyelünk. Mi felé?

FJODOR *(homlokát tapogatva)* Mi felé? Azt majd kidolgozom egy második pamfletben.

ALEKSZEJ És mitől akarod Európát megvédeni?

FJODOR Az nyilvánvaló.

ALEKSZEJ *(fől-alá járkál idegesen)* Semmi sem nyilvánvaló. Semmi sem nyilvánvaló ezen a földön. Térj észre, drága bátyám. Semmi sem nyilvánvaló a mi életünkben, talán csak a te új mániád, magadra terelni a figyelmet. Abban a reményben, *hogy* kapsz egy piros vállpántot vagy mit.

FJODOR Kéket! Kék szalagot! A titkos tanácsosok kék szalagot viselnek. És amikor majd audienciára jössz hozzám, Szentpétervárra...

ALEKSZEJ Mi nem akarjuk, *hogy* te elmenj Szentpétervárra...

FJODOR Irigység.

ALEKSZEJ Nem akarjuk, hogy elmenj tőlünk, Fjodor. Szeretünk. Szeretettből próbálok megelőzni, *hogy* bolondot csinálj magadból. Hát nem érted?

FJODOR *(izgágán)* Engem nagyon bánt, hogy te ennyire másképpen gondolkozol. Alekszej, Alekszej, te meg én oroszok vagyunk! Ortodox igazhívők...

ALEKSZEJ Már meg igazhívők? Miben hívők?

FJODOR A gyökereink mélyen beleágaznak a mi szent anyaoszágunk földjébe. Nekünk semmi közünk ezekhez a német meg zsidó különcködésekhez. Mi nem vagyunk uborkafára fölkapaszkodott senkiháziak! Mi ketten egy eminens orosz kereskedődinasztia örökösei vagyunk!

ALEKSZEJ *(egyre indulatosabban)* Mi az, hogy eminens orosz dinasztia? Eminens! A nagyapánkat még ostorral verte a földesúr, és minden kis kormánytisztviselő ideoda ugráltatta. Így hát a nagyapánk ütötte-verte apánkat, és apánk ütött-vert bennünket, és ugráltatja az alkalmazottait. Miféle vért, idegrendszer, karaktert örököltünk mi ettől az eminens dinasztától? Te már két éve prédikálsz, mint egy részeg szerzetes, most meg írtál egy zavaros... nevenséges pamfletet. Én meg? Az eminens orosz család másik leszármazottja? Csak rám kell nézni. Miféle ember vagyok én? Nincs bennem fikarcnyi bátorság, vállalkozó kedv.. akarat-erő... Már közeledek a negyvenhez, de még mindig félek minden önálló döntéstől, mint a veréstől. Félnék vagyok semmirekellők, arrogáns alakok társaságában, akik mélyen alattam állnak intelligenciában és morálisan is. Félek a rendőröktől, a tisztviselőktől, a pincérektől, a portásoktól - még a postásoktól is. Ijedős vagyok, mert olyan anya szült, nevelt, akit brutalizált az apánk, és mert magam is terrorizálva voltam gyerekkoromban. *(Kibálva)* Nagyon remélem, hogy ez a mi eminens kereskedődinasztiaánk velünk kihal!

JULJA *(felsikolt)* Ne mondd ezt, Alekszej! Nem szabad illet mondanod, amikor a kisbabánk meghalt! *(Zokog)* Szegény kis ártatlan angyalkám... *(Sírdogál)*

PANAUROV De hát, sógorom... A családod mégiscsak

megteremtette Moszkva egyik legnagyobb üzletét! Saját hajótok van! Rubelmilliók forognak a kezeitek között! Ehhez mégiscsak kellett valami tehetség!

ALEKSZEJ Tehetség! Egy nem különösebben intelligens vagy ügyes ember teljesen véletlenül kereskedő lesz. Aztán, mivel semmiféle erkölcsi gátlása nincs, meggazdagodik. És folytatja az üzletelést, semmi más céllal, mint hogy ravaszabbnak bizonyuljon a vevőinél. Kereskedik, majdhogynem gépiesen. És folyik a pénz a kasszájába. A pénz pedig vonzza a pénzt, mint mágnes a vasat. Ez minden, egy idő után már nem is kell kapzsin ravaszkodnia. Ott ül eminens dinasztiaink sarja piszkos, büdös raktárában egész életén keresztül; egyetlen öröme, hogy ugráltathatja az alkalmazottait, és becsaphatja üzletfeleit.

Julja tovább sírdogál, a férfiak nem figyelnek rá

FJODOR (*felugrik, izgatottan*) Bocsánatot kérek, bocsánatot kérek, de úgy látszik, te beleköpsz a saját levededbe. Megvtedt az t a céget, amelynél papa és én látástól vakulásig agyondolgozzuk magunkat - miközben te csak élvezed a jövedelmet! Az bezzeg tetszik, *hog*y elpazarolod a pénzünket, hogy a bőkezű mecénás szerepében pózolhatsz, szórhatod a pénzt, mindenfajta léhűtő pumpol...

Panaurov hang nélkül feláll, és kisompolyog a szobából

ALEKSZEJ (*dühösen nevet*) Ahá! Végre kimondtad, mit gondolsz felőlem! Hát igen, ha egy fikarcnyi bátorság lenne bennem, már réges-régen visszautasítottam volna minden kopekot ettől az eminens ruhanagykereskedő-dinasztiaától, és valahol máshol keresném a kenyeremet. De mivel gyerekkoromtól úgy idomítottak, hogy megfosztottak minden önállóságtól, sajnos hozzátok tartozom életfogytiglan.

FJODOR Sajnos! (*Rendkívül izgatottan*) Tovább nem állhatom ezt a szentségtörő beszédet! (*Megcsókolja Julja kezét*) Jó éjszakát, kishúgom. (*Ahelyett, hogy a folyosóra menne, a zeneszobába siet de rögtön visszajön, a homlokát tapogatva*) A zeneszoba? Különös. Nagyon különös. Ez az ajtó a folyosóra szokott nyíl. (*Megint kisért, ezúttal a hálósobába*) Ez ágy? Hálószoba? Elfelejtettem a ház elrendezését. Borzasztóan furcsa ház ez. Nem borzasztóan különös ház ez?

ALEKSZEJ (*rémülten*) Bátyám... Drága Fjodorom...

Fjodor hirtelen belesüpped egy fotelbe, és zokogni kezd. Alekszej és Julja hozzáugranak

JULJA (*gyöngéden*) Fjodor.

ALEKSZEJ Drága bátyám, bocsáss meg, ha megbántottam az érzéseidet.

JULJA (*Fjodor karját simogatva*) Minden rendben van, Fjodor. Csak az idegeid. Nyugodj meg szépen.

FJODOR (*zokogva*) Istenem, atyám! Drága testvérem. Drága kishúgom. Én olyan nyomorult vagyok. De mindig titkoltam. Az igazság az .. én olyan, de olyan boldogtalan vagyok... olyan boldogtalan...

JULJA Meg kellene házasodnod, Fjodor.

FJODOR (*átölelve Julját*) Igen, i en, persze. (*Suttog*) Minden egyes éjszaka... Nyina nővéremről álmodom. Jön, és leül az ágyam szélére. Arca fehér, mint a kréta, és szomorúbb, mint az életben volt. (*Föláll, megváltozott arc kifejezéssel*) Ne tartsatok föl! Mennem kell a nyomdászhoz a pamfletem ügyében.

JULJA Nehogy aztán elmulaszd a vacsorát is, drága Fjodor.

FJODOR Bah! Vacsora! Étkezés! Kéjsóvárság és érzékiség! Nekem nincs időm ilyen badarságokra. (*Megint rossz irányba indul*)

Julja gyöngéd irányításával végre kitalál

JULJA Szegény, szegény Fjodor. Milyen nyomorúságos élete van. Nem gondolod, *hog*y meg kellene nősülnie?

ALEKSZEJ Gondolod, hogy az segít?

JULJA Talán... Idővel...

Pocsatkin hatalmas főkönyvvel a hóna alatt bevezeti a csaknem teljesen megvakult, bottal tapogatózó Lapytyevet

LAPTYEV Itt vannak? Itt vannak? Kik vannak itt? Miért nem mondod? Kik vannak a szobában?

POCSATKIN Alekszej Fjodorovics és...

JULJA (*odalép Lapytyevhez, karon fogja*) És én, papa. (*Egy fotelhez vezeti az aggastyánt*) Tessék ide ülni.

LAPTYEV (*tapogatózva*) Ide? Mi ez? Szófa? Karosszék. Köszönöm, leányom. Már semmit se látok. Majdnem semmit. Homályosan kiveszem, hol van az ablak, de mást már alig. Nem látom az embereket, sem a tárgyakat. Nem is szólva a számokról a főkönyvben. Mindig mondom Pocsatkinalt, legyen nála a fő-könyv állandóan, és olvassa fel a kiadást, bevételt, de hát semmi értelme. Hogy tudnám fejben tartani a méter magas számoszlopokat? A számoszlopok minduntalan rádőlnek a fejemre, mint Sámsonéra, ha, ha, ha. Különben is, akármilyen mesét kiolvashat nekem ez a csirkefogó Pocsatkin. Nem tudom ellenőrizni. Hát így áll a helyzet. Megvakultam. Én megvakultam, Fjodor megbetegedett, Alekszej pedig... Hol vagy, Alekszej?

ALEKSZEJ (*közelebb megy*) Itt, pápa.

LAPTYEV Te pedig... egyáltalán nem törődsz az üzlettel.

JULJA Én mindig mondom neki, papa.

LAPTYEV Úgy is kell. Még nem késő, Alekszej. Pocsatkin, add oda a fiamnak a főkönyvet.

ALEKSZEJ (*elkínzottan*) Ne, papa. vIa ne. Ma nem vagyok a megfelelő hangulatban.

LAPTYEV Sohase vagy. Mikor vagy? Sohase vagy. Sajnos. Rosszul megy az üzlet, ha a gazda szeme nincs rajta. Ez a Pocsatkin... Nem bízom benne. De hát be kell

hunynom a szememet, és úgy tennem, mintha nem látnám, hogy becsap. Mások még jobban becsapnának. Régi típusú gazember, van annyi becsület ben-ne, hogy csak keveset sikkaszt.

POCSATKIN *(alázatosan nevetgél)* Csak keveset, hehehe. Tréfás kedvében van, Fjodor Fjodorovics.

LAPTYEV *(botjával dühösen odacsap, eltöri)* Nem tréfálok! Tudom, amit tudok. A gyönyörű üzletem tönkremegy. Ez visz a sírba, a tehetetlenség! És Alekszej lelkén szárad, ha idő előtt sírba dönt a keserűség! *(Csönd. Halkabban)* Így áll a helyzet. Fjodor... megbetegedett. Hát igen. A mi Fjodorunk megőrült. Boleszlavszkij professzor éppen tegnap közölte velem, semmi remény többé. Fjodort elmeógyógyintézet-be kell zárni egy hónapon belül vagy még hamarabb.

ALEKSZEJ *(döböntően)* Az nem lehet. Nem szabad.

LAPTYEV *(keményen)* Egy hónapon belül vagy még hamarabb! Így döntöttem! *(Csaknem lázadozva)* Nem értem. Én életemben sose voltam beteg. Soha nem vettem be egy kanál orvosságot, egyetlen kopejkát sem költöttem orvosra! Hatvanöt éven át dolgoztam a raktárban, még a mézesheteimet is ott töltöttem, hogy rajta tarthassam a szememet ezeken a lusta, részeges csirkefogókon... És most, hogy már nem látom őket... az üzlet máris rosszabbodik.

Szünet

JULJA Papa, maga már nagyon öreg. Az Isten nem sokára magához szólítja.

LAPTYEV *(siránkozva)* Nem megyek. Nem mehetek. Az üzletnek szüksége van rám. A Mindenható látja ezt.

JULJA A Mindenható nem azt fogja kérdezni magától, hogy milyen sikeres üzletember volt, milyen szigorú mukaadó. Hanem azt, hogy jó volt-e embertársaihoz vagy kegyetlen ezen a földön, ahol minden ember a testvére.

LAPTYEV Minden ember? Jó, elfogadom, ha egy kivételt tehetek. Pocsatkin, azt nem vállalom testvéremnek. Még az Isten is megértheti ezt. *(Kuncog, föláll)* Pocsatkin, vezess a szobámba. *(Zsémbesen)* Isten a megmondhatója, hogy mindig jól bántam azokkal az alkalmazottakkal, akik hűségesen szolgáltak. A munkásaim imába foglalják a nevemet minden este.

POCSATKIN *(vezeti Laptyevet a folyosó felé)* Így igaz. Szentigaz. Mindannyian imánkba foglaljuk a nevét, Fjodor Fjodorovics, jótevőnk, imába foglaljuk a nevét minden este.

ALEKSZEJ *(szarkasztikusan)* Szeretném hallani azokat az imákat. Hej, de szeretném. Az volna a szociológiai tapasztalatszerzés.

JULJA *(maga mellé vonja Alekszejt a szófára, rábeszélően)* Ha olyan nagyon együtt érzel az alkalmazottakkal, miért nem vállalsz aktív szerepet a cég igazgatásában?

ALEKSZEJ Már magam sem tudom.

JULJA Na ugye. Miért nem próbálsz megváltoztatni a

vállalat karakterét? Csak a tulajdonosnak van erre módja.

ALEKSZEJ Egyre többet rágódom ezen.

JULJA Egyszer hallottalak Jarcevvvel erről beszélgetni.

ALEKSZEJ *(kis szünet után, hirtelen bosszús sóhajjal)*

Jöjjön ide, Pocsatkin. Hozza ide azt a főkönyvet.

POCSATKIN *(már az ajtónál)* A főkönyvet, Alekszej Fjodorovics? A főkönyvet?

ALEKSZEJ Sose hallotta még ezt a szót?

LAPTYEV *(visszalépve, várakozásteljesen)* A te szádból még nem.

ALEKSZEJ Igen, igen, Pocsatkin, a főkönyvet. A mesekönyvet. Hozza ide. *(Juljához)* Julja, leszel szíves papát a szobájában vezetni?

LAPTYEV *(Pocsatkin Alekszej felé löki; elégedett vigyorral)*

Eredj, eredj, Pocsatkin! Nem hallok, hogy a főnököd, az ifjú Laptyev hív? Nagyszerű. Pompás. Alekszej megpróbálja megváltoztatni a cég karakterét. Minden rendben van akkor: a cég majd megváltoztatja az ő karakterét. *(Hatalmas, diadalmas nevetéssel kifelé indul)* Legalább az egyik fiam kigyógyult az elmebetegségéből.

Julja Laptyevvel karonfogva kimegy

ALEKSZEJ Mondja, Pocsatkin. Igaz az, hogy romlik az üzlet?

POCSATKIN Egyáltalán nem. Vagyis igen, valamelyest. Azazhogy az attól függ.

ALEKSZEJ Mítől? Beszéljen világosan. Mi volt a múlt havi profit, a múlt évi? Hogyan áll a cég pénzügyi helyzetén?

POCSATKIN Az attól függ.

ALEKSZEJ *(kezdi méregbe gurulni)* Az attól függ, hogy meg akarja-e mondani az igazat, vagy hazudni akar, ugye? *(Kikapja a főkönyvet a könyvelő kezéből)* Ne játssza meg a hülyét, hülyének néz? Mítől függ? Üljön le.

POCSATKIN *(nem ül le, alázatosan meghajolva áll)*

Minden a hitelráta hullámszámától függ.

ALEKSZEJ Hitelráta hullámszáma. Hát az meg mi?

POCSATKIN Elmagyarázom, jótevőm.

ALEKSZEJ Nem vagyok én a jótevője! Vessünk véget ennek a kölcsönös színlelésnek. *(Szünet)* Az apám megvakult, a bátyámat elmeógyógyintézetbe zárják, hát én leszek a főnöke, a munkáltatója. Semmi egyéb. Utálom ezt a raktárat, az üzletelést. De nincs senki más helyettem. Hát nekem kell átvenni az egész kócerájt. *(Játszódóva a főkönyvvel)* Még akkor is, ha ezzel tönkreteszem az egész életemet. Még akkor is, ha az üzlet rabszolgát csinál belőlem, mint az apámból hatvanöt éven át. Mert nincs bátorságom, akaraterőm megváltoztatni a rám kiszabott életutat. A céggel együtt megfelelő adag gyávaságot is örököltem. *(A főkönyvet az asztalra hajtja)* Holnap reggel pontosan kilenckor bent leszek a raktárban. Hozza oda, és átmegyünk rajta oldalról oldalra. Megértette?

POCSATKIN *(fölvesszi a főkönyvet, alázatosan meghajol)* Igenis, jótevőm. *(Távozik)*

Alekszej rosszkedvűen töprengve ül a szófán

JULJA *(belép)* Már be is fejezted a főkönyvvel?

ALEKSZEJ Holnap reggel látunk neki. Kilenckor a raktárban.

JULJA Szóval komolyan rászánod magad? Ebben az esetben még kevesebbet lehetek veled. Az utóbbi időben amúgy is alig vagy itthon. *(Csönd. Leül férje mellé)* Azokon az estéken, amikor kártyázni mérsz a barátáiddal... olyan... magányosnak érzem magamat ebben a nagy házban. Mivel is foglalhatnám le magam? Nincs akivel beszélgessek, a könyvek halálra untatnak. Nem tudok zongorázni és már imádkozni se. Mondd, Aljosa...

ALEKSZEJ *(az ajtóra néz)* Aljosa?

JULJA *(kuncog)* Te! Hozzád beszélek. Aljosa. Ez a beceneved, nem?

ALEKSZEJ Engem soha senki nem becézett.

JULJA Aljosa. Pedig kedves név. Illik rád. Mondd, Aljosa, miért hagytam abba az imádkozást? Hová lett a hitem? Alig maradt belőle valami. Nem lett volna szabad előttem a vallásokról vitatkoznod, te és ateista barátaid teljesen megzavartak. *(Végigsimít Alekszej baján)* Próbálj mindig korán hazajönni a raktárból, megígéred? *(Kis szünet után, félénk mosollyal)* Találd ki, mit csináltam tegnap este, mialatt te a kártyapartin voltál! *(Talpra ugrik, izgatottan)* Várj! *(Átszalad a zeneszobába, és visszaszalad a napernyővel. Kinyitja, feje fölé tartja, kacag)* Tegnap egész este arra a napra emlékeztem, amikor megkérted a kezemet. Végül nem bírtam megállni, fölmentem a padlásra ezért a napernyőért. *(Érzélgősen)* Ugyanaz a napernyő, emlékszel, Aljosa?

ALEKSZEJ *(közönyösen)* Ühüm. Miért?

JULJA *(kuncog)* Hogy szagolgattad! Hogy cirógattad, ölelgetted! *(Leül férje mellé, egészen szorosán, a napernyőt fejük fölé tartva; turbékolva)* Emlékszel, Aljosám?

ALEKSZEJ *(prózaian)* Ma valami jó fűszereset ennék vacsorára!

JULJA *(egy pillanatra visszahőköl; aztán pikáns incselkedéssel)* Mit szólnál egy friss uborkához?

ALEKSZEJ *(értetlenül)* Uborka? *(Ásítva)* De komolyan, éhes vagyok. Mikor lesz kész a vacsora?

JULJA *(szabad karjával átkarolja férje vállát)* Miért nem mondd mostanában, hogy szép vagyok? Ahogy régebben szoktad? Hiányzanak a bőkjaid, a szenvedélyes bőkjaid, tudod, Aljosa? *(Szégyenlősen, szinte magát is meglepve)* Tudod, hogy én... szeretlek? Alekszej... tudod?

Csönd

ALEKSZEJ *(gyöngéden lefejtí válláról felesége karját; föláll, az ablakhoz lép, kinéz, zavarban van, terhére van a dolog, de nem akarja Julját megsérteni)* A ruhád ujja csiklandozta a fülcimpámat.

Julja elkomorodva, lassan becsukja a napernyőt. Szünet

JARCEV *(belép, felhevült jókedvvel)* Visszajöttem! Bocsásson meg, Julja Szergejevna. *(Kezet csókol)* Még nincs késő, igaz? Összeveszttem Polinával az utcasarkon, aztán egyszer csak úgy éreztem. elegendem van a prédikálásából, sarkon fordultam, és juszit is visszajöttem.

JULJA *(bizonytalanul)* Hát... vacsorázzon velünk, Ivan.

ALEKSZEJ *(nevet)* Uborkára... van gusztusod?

JARCEV *(most veszi észre Alekszejt)* e is itt vagy, Alekszej? Uborkára! Na látod, máris itt vagyok. Én nem leszek egy nő rabszolgája!

Csönd. Jarcev Julját nézi elbűvölten. Julja lassan leteszi a napernyőt, Jarcevre néz

ALEKSZEJ *(elgondolkozva nézi őket)* Majd meglátjuk, barátom. Talán élünk még két vagy tíz, vagy akár húsz évet is. De nem tudhatjuk, milyen sors vár ránk. Min kell még keresztülmennünk. Majd telnek-múlnak a napok, és megtudjuk. Telnek-múlnak a napok, és megtudjuk.

V É G E

Kiadó: Színház Alapítvány. Felelős kiadó: Koltai Tamás
Készült a PRINT INVEST nyomdában, Budapesten